

ANNUAL ADMINISTRATION REPORT

OF

Punjab Education Department

1976-77

Issued by :

Director of Public Instruction (Schools) Punjab

Printed at :

The Govt. Press (U.T.), Chandigarh,
1986

CONTENTS

1976-77

	Pages
Contents	i-ii
Critique	iii
Review	v-vi
PART I (SCHOOL EDUCATION)	
Chapter	
I. Administrative set-up of the Director of Public Instruction (Schools) Punjab	1
II. School Education	
(a) Elementary Education.	2
(b) Secondary Education	2-3
III. Social/Adult Education	3-4
IV. Women Education	4-5
V. Practical Arts Education	5
VI. Vocational Education	5-7
VII. Training of Teachers	7-8
VIII. Educational Reforms	8-9
IX. Educational Planning	9-11
X. Allied Units	
(a) Science Education	11-13
(b) Agriculture Education	13
(c) Audio-visual Education	13
(d) State Guidance Bureau	13-14
(e) Evaluation Unit	14-15
(f) Technology Cell	15

XI. Miscellaneous	..	15-17
(i) Budget	..	17
(ii) Grant-in-aid to schools	..	17-19
(iii) Scholarships	..	19
(iv) School Buildings	..	19
(v) School sports	..	19
(vi) Examinations	..	20
(vii) National Fitness Corps Scheme	..	20

PART II—HIGHER EDUCATION

I. Administrative set-up of the Director of Public Instruction (Colleges) Punjab	..	20
II. University/Higher Education	..	20-21
III. Scholarships		
(a) Government of India National Loan Scholarship Scheme	..	21
(b) Scholarships to Scheduled Castes/Backward Classes students at Post-Matric stage	..	21-22
(c) State Harijan (Educational) Welfare Scheme	..	22
(d) National Merit Scholarships	..	23
(e) Welfare of Denotified Tribes (Vimukat Jaties)	..	23
IV. Educational Planning	..	23
V. Grants to Private Colleges, Universities and other Institutions		
(a) To Private Colleges	..	23-24
(b) To Universities	..	24
(c) To other Institution	..	25
VI. Extension Services Departments		
(a) Government College of Education, Patiala	..	25
(b) Government College of Education, Jullundur	..	25-26
(c) Dev Samaj College for Women, Ferozepur City	..	26-27
VII. Miscellaneous		
(i) Budget	..	28-29
(ii) N.C.C.	..	29
(iii) Sports	..	29

CRITIQUE

During the last decade there has been a considerable expansion of educational facilities in the State. The number of schools and colleges increased with the increase of student strength at various levels. For running the administration of Education Department more efficiently the Directorate of Public Instruction was bifurcated into Directorate of Public Instruction (Colleges) and Directorate of Public Instruction (Schools) during 1976-77.

During the year under report more facilities were provided for education. To provide for primary education nearer home 500 new primary schools were opened in the State. For expansion of facilities 200 primary schools were upgraded to middle standard and 100 middle schools were upgraded to high standard resulting in availability of more facilities for the children in the age group 6—17. 9 Privately Managed high schools and 1 college were taken over by the State Government. Library service was introduced in 50 High/Higher Secondary schools in the State.

For improving to standard of science education, 2,148 kits were supplied to primary schools and 1,200 science kits to middle schools.

During the year under report social education scheme for adults was extended to Ludhiana District as well. U.G.C. scale of 700—1,600 was given to the teachers of Privately managed colleges to bring them at par with the teachers in Government colleges. This scale was released from 1st January, 1973.

The over-all work of the Education Department remained satisfactory during the year 1976-77.

Dated:
Chanigarh, the 28th February, 1985.

USHA VOHRA
Secretary to Government, Punjab,
Education Department.

Review of the annual Administrative report for the year 1976-77 of education Department

Punjab Education at a Glance					
Number of Institutions [Govt. & Non-Govt (Recognised)] as on 30-9-1976		Number of Teachers [Working strength Govt. & Non-Govt. (Recongised)] as on 30-9-1976	Enrolment as on 30-9-1976	Age-group	
(i) Primary Schools	=	9,763	30,985	20.59 lacs	6-11
(ii) Middle Schools	=	1,616	18,625	5.62 "	11-14
(iii) High Schools	=	1,419	38,117	2.70 "	14-17
(iv) Higher Secondary Schools	=	245			

Special Features of the Year

1. The directorate of Public Instruction was bifurcated into two Directorates viz. Colleges and Schools

2. Under the Social Education Scheme, 12,070 adults were admitted out of which 4,845 were made literate. In addition to this scheme the following schemes of adults literacy were also running in the State.

Scheme	No. of Centres opened	No. of adults admitted	No. of adults made literate
(i) Non-Formal Education (age-group 15-25)	192	4,758	2,052
(ii) Farmers Functional Literacy Programme	406	10,678	9,242
(iii) Non-Formal Education (age-group 11-14)			

Part-time classes scheme was tried in Ropar, Jullundur, Patiala and Amritsar districts. 1970 children availed of this scheme.

(iv) In order to liquidate illiteracy agmonst Adults Social Education Scheme was introduced in Ludhiana district.

3. The Practical Arts Education Scheme was functioning in 181 Schools and the number of beneficiaries during the year was 6280.

4. 500 Government Primary Schools were opened in 1976-77. Besides 1400 new Primary Schools were opened as a result of which no Revenue Village of the State remained without a school.

5. 200 Government Primary Schools were upgraded to Middle Standard and 100 Middle Schools were upgraded to High Standard and Nine privately managed High Schools were taken over by the Government.

6. Library service was introduced in 50 Government High/Higher Secondary Schools.

7. Inservice Training of Science Education was imparted to 3,941 J.B.T., 670 B.Sc. B.Ed teachers and 130 B.E.Os.

8. 2,148 Science kits were supplied to the Primary Schools and 1200 Kits were supplied to Middle Schools.

9. Budget (School Side) Against the expenditure of Rs. 53.86 crores during the year 1975-76 the grant for the year 1976-77 was 51.11 crores. The receipts during the year 1975-76 were Rs. 79.47 lakh as compared to Rs. 84.70 lakh during 1976-77:

(Budget College Side)

Budget provision on the non-plan side excluding NCC was Rs. 7,23,24 (thousands). The receipts was Rs. 38,78 (thousands)

10. A sum of Rs. 3.43 crores was sanctioned as grant-in-aid during the year 1976-77 to 545 privately managed aided schools.

11. Main Scheme of Scholarships

School side Schemes

Name of Scheme	Budget provision	Amount Spent	No. of Students Benefitted
(i) State Harijan Educational Welfare	Rs 4.48 Crores	Rs 4.48 Crores	Approx 6 lacs
(ii) Stipends to ex-criminal Tribes (Vimukt Jatis)	Rs 92,000	Rs 92,000	Appro 2,000
(iii) Merit-cum-means Scholarship for students from Punjab studying in Sainik Schools/Public School, Nabha	Rs 10,10,000	Rs 10,10,000	477
College Side (Scholarship Schemes)			
iv Scheduled Castes/Backward Classes students at Post Matric Stage	Rs 65 lacs	Rs 65 lacs	10,687
(v) State Post-Matric Scheme	Rs 6 lacs	Rs 69,931	114
(vi) State Harijan (Education) Welfare Scheme	40.42 lacs	40.42 lacs	38,339
(vii) National Scholarship Scheme	7.68 lacs	7.68 lacs	1,043
(viii) Government of India National Loan Scholarship in Scheme	5 lacs	4,64,330	353
(ix) Welfare of Denotified Tribes (Vimukt Jatis)	2,195	2,195	5

12. Jawahar Lal Nehru Memorial Municipal College for Girls, Mandi Gobindgarh, was taken over by the State Government.

13. Grants to Private Colleges ; There were 142 Privately Managed Colleges in the State. A sum of Rs. 84,36,400 was given to eligible colleges during 1976-77 as grant-in-aid on account of revision of Salary Scales, *ad hoc* relief, additional dearness allowances, maintenance grants and development grant. Besides new U.G.C. Scales of Rs. 700—1600 were allowed to teachers of Private Colleges with effect from 1st January, 1973.

PART I

SCHOOL EDUCATION

CHAPTER—I

ADMINISTRATIVE SET UP OF THE DIRECTORATE OF PUBLIC INSTRUCTION (SCHOOLS).

INTRODUCTION

The Directorate of Public Instruction (Schools) was brought into being in the year 1976 by bifurcating the Directorate of Public Instruction into two independent Directorates viz. Colleges and Schools. The bifurcation was necessitated due to an immense increase in the number of schools during the last decade.

The Department of School Education functions under the three tier administrative set up viz. Government, Directorate and the field organisation. The functions at each level is as under :—

(i) **At Government Level.**—The overall charge of the Department of Education vests with the Minister for Education who lays down the policies and controls the entire administration through the Secretary, Education Department. The Secretary in turn is assisted by a team of Senior Officers viz. Joint Secretary, Deputy Secretary and Under Secretary. The Secretary to the Government, Education Department also controls the Punjab School Education Board which mainly conducts examinations of Middle, High and Higher Secondary Classes.

(ii) **At the Directorate Level** —The incumbent from the Education Department appointed as first Director of Public Instruction (Schools) Punjab took-over on 16th April, 1976. He was assisted by two Additional Directors in the Senior Selection grades, one for Primary Education and the other for youth programme and sports including Health Education.

For administration convenience, the Directorate is divided into pyramids and sections headed by P.E.S. Class I Officers and assisted by Assistant Directors and other officers of P.E.S. Class-II. Others officers in the Directorate are Administrative Officer, Registrar, Assistant Registrar Examination, Accounts Officer and Statistical Officer.

Set up at Divisional and District Level

There are two Circle Education Officers in P.E.S.I. with Headquarters at Jullundur and Nabha and are assisted by Dy. Circle Education Officers in P.E.S. II Selection Grade. Circle Education Officers are mainly responsible for supervision of schools and they also maintain control over District Education Officers in their respective jurisdiction.

In each District there is a District Education Officer assisted by one or more Dy. Education Officers in P.E.S.II, depending on number of Schools in the District. The other officers are District Science Supervisor AEO (PT) and organsier N.F.S. The District Education Officer directly supervise the wrok of Higher Secondary, High, Middle and Primary Schools under their control. The control of Primary Schools is with Block Education Officers.

At least one post of women officer at Circle/District level is earmarked to vouchsafe the interests of women teachers.

CHAPTER—II

SCHOOL EDUCATION

1. Elementary Education Age group 6—14 (Classes I to VIII)

(a) Age group 6—11 (Classes I to V)

(i) No. of Schools.—The number of Primary Schools as on 30th September, 1976 was 9,763 which included 9,569 Government and 194 Non-Government (Recognised) Schools. During the year 1976-77, all the Revenue Villages of Punjab without schools were provided with Primary Schools.

(ii) Teaching Personnel.—The teaching personnel in all the Primary schools as on 30th September, 1976 were 30,985 out of which 29,725 were in Government Schools and 1,260 in Non-Govt (Recognised) Schools with sex-wise break up of 16,797 men and 14,188 women teachers. During the year 1976-77, 500 additional posts of J.B.T. teachers were created.

(iii) Enrolment.—The enrolment of children in the age group 6—11 as on 30th September, 1976 was little over 20.59 lakh against the enrolment of 19.37 lakh as on 31st March, 1976 showing an increase of 1.22 lakh over a period of 6 months.

The enrolment of boys and girls in this age group as on 30th September, 1976 was 11,49,679 and 9,09,482, respectively.

Age group 11—14 (Classes VI to VIII)

(i) Number of Schools.—There are in all 1,616 Middle Schools on 30 September, 1976 out of which 1,531 were Government and 85 Non-Government (Recognised) Schools. Most of the schools in rural area are co-educational.

(ii) Teaching Personnel.—The number of teaching personnel in all the Middle schools in the state as on 30th September, 1976 was 18,625 out of which 17,659 were in Government schools and 966 in Non-Government (Recognised) schools with sex-wise break up of 10,172 men and 8,453 women teachers.

(iii) Enrolment.—The enrolment of children of age group 11—14 as on 30th September, 1976 was 5.62 lakh against the enrolment of 5.38 lakh as it stood on 31st March, 1976, showing a total increase of 0.24 lakh over a period of 6 months. The enrolment of boys and girls in this age group as on 30th September, 1976 was 3,52,393 and 2,10,076 respectively.

(b) Secondary Education age-group 14—17

It covers IX to X/XI classes. There are two types of Secondary schools in the State, i.e. High Schools and Higher Secondary schools.

(i) No. of High and Higher Secondary Schools.—The number of High Schools was 1,419 on 30th September, 1976 out of which 1,096 were Government and 323 Non-Government (Recognised) Schools and the number of Higher Secondary Schools was 245 out of which 106 were Government schools and 139 Non-Government (Recognised) Schools.

(ii) Teaching Personnel.—The total number of teachers working in High and Higher Secondary Schools on 30th September, 1976 was 38,117 out of which 29,701 were working in Government Schools and 8,416 in Non-Government (Recognised) Schools with sex-wise break up of 21,804 men and 16,313 women teachers.

(iii) Enrolment.—The enrolment of children of age group 14—17 as on 30th September, 1976 was 2.70 lakh against the enrolment of 2.48 lakh on 31st March, 1976, showing an increase of 0.22 lakh in this age group over a period of 6 months.

The enrolment of boys and girls in this group as on 30th September, 1976 was 1,74,997 and 95,370, respectively,

The low percentage of girls in the age groups 11—14 and 14—17 as compared to 6—11 age group suggests that there is a need for opening more separate Middle and High Schools exclusively for girls as a segment of society has not yet fully reconciled itself to the sending of girls to co-educational schools in these age groups.

CHAPTER III SOCIAL/ADULT EDUCATION

In the year 1976-77, the Social Education Scheme was extended to nine districts of the State. Thirty adults were made literate per Centre per Session. There are two sessions in a year.

The statistical data for the year 1976-77 is as under:—

Serial No.	Session Ending on	Name of Circle	No. of Centres	No. of adults admitted	No. of adults made literate
1	2	3	4	5	6
1	30-9-76	Jalandhar Patiala	82 102	4,856 7,214	2,038 2,807
Total			184	12,070	4,845

There are 25—30 Social Education Centres in each district. Each Centre is controlled by a Man/Woman Social Worker who is a whole time Government Servant. There are two Supervisors in each district, one of them is a man and the other is a women. Generally 40% of the Centres in a district cater to the needs of women adults. The Social Education Centres in the state are being looked after by two circle Social Education Officers in P.E.S. II (Selection grade) with headquarters at Patiala and Jullunder.

The Women Centres function during the day time and the man centres during the evening/night hours. Women adults are given training in Tailoring, Cooking House Keeping together with Education of 3 Rs. while the male adults get functional/general awareness together with education of 3 Rs.

Film shows are regularly arranged to widen the mental horizon of adults and to keep them fully informed about the world around them.

In addition to the above scheme, the following scheme of adult literacy are also being run in the State.

1. Non-formal Education (Age-Group 15—25)

This scheme was introduced in the district of Hoshiarpur and Faridkot during the year under report:—

The physical targets and achievements, under the scheme were as under:—

Name of District	No. of Centres	No. of adults admitted	No. of adults made literate
Faridkot	96	2,806	1,125
Hoshiarpur	96	1,952	927
Total	192	4,758	2,052

The education in these Centres is imparted by regular teacher working on part-time basis at a monthly honorarium of Rs. 50. There are 200 Centres in each district and 30 adults are made literate per Centre in a year. The centres are run before/after the school hours.

2. Farmers Functional Literacy Programme.

This is a Centrally Sponosred Scheme for the Functional literacy of adult farmers.

Under this programme the physcial targets and the achievements, were as under :—

Serial No.	Name of District	No. of Centres	No. of adults admitted	No. of adults made literate
1	Patiala	60	1,723	1,723
2	Amritsar	60	1,691	1,691
3	Gurdaspur	64	1,821	1,539
4	Sangrur	57	1,640	1,163
5	Jullundur	57	1,294	1,294
6	Ferozepur	57	1,196	961
7	Ludhiana	58	1,313	871
Total		406	10,678	9,242

NON-FORMAL EDUCATION (AGE-GROUP 11—14) PART-TIME CLASSES

This is another scheme to arrest the ever increasing growth of illiterates in the State. The children in this age-group who are totally illiteate/scmi literates or drop-outs are beingenrolled. They are encouraged tojoin the mainstream of formal education by multiple entry after attending the condensed courses of primary school stage. All those who could not avail of formal school education are being covered under this programme.

This scheme being tried in Ropar, Jullundur, Patiala and Amritsar districts. 1970 children availed of this scheme during the year under report.

CHAPTER—IV

WOMEN EDUCATION

Proper education of women occupies the pivotal position in our development schemes.

The prgoress made by girls in education field during the years under report is an indicator that the gap between the boys eudcation and girls education has been narrowed down to considerable extent. The enrolment is as under :—

Age-group	Girls (Perctage)	1976-77	1975-76 (Percentage)
6—11	9,09,482	44.16	43.56
11—14	2,10,076	37.36	36.58
14—17	95,370	35.27	35.37
Total	12,14,928	42.01	41.43

The number of schools exclusively meant for girls was as under—

Primary/Junior Basic	..	96
Middle/Senior Basic	..	141
High	..	251
Higher Secondary	..	70
		<hr/>
Total	..	558
		<hr/>

Most of the schools are co-educational now and girls by large do not hesitate joining these institutions. More women teachers have been provided in co-educational Middle & Secondary Schools. Every District Education Officer has been provided with a women Education Officer

CHAPTER V

PRACTICAL ARTS EDUCATION

The introduction of Practical Arts Education Scheme in the Schools of Punjab is the first step towards vocationalisation of education. The intention is to develop in the students respect for dignity of labour and to introduce them to modern technology. It will help to generate self employment.

Under this scheme, the students of 6th, 7th and 8th classes are imparted elementary technical training in a practical form in trades of Carpentry, Metal-fitting and Electronics. The students have been showing keen interest in learning by doing.

Practical Arts Education Scheme was introduced as an examination subject by the Punjab School Education Board from the year 1973-74, for 8th class. The scheme has been functioning in 181 schools.

Number of beneficiaries during the year under report was 6280.

CHAPTER VI

VOCATIONAL EDUCATION

A high powered state level committee was constituted to re-evaluate the role of education in terms of National Development Programmes, as also to identify the required changes. The Committee recommended introduction of Vocational Courses in the secondary schools of the State. On experimental basis 100 Middle and 50 Higher Secondary Schools were selected for the purpose. In the Middle schools i.e. age-group 11-14 the purpose of introducing Vocational education was to initiate the students towards the world of work and to acquaint them with the basic hand tools of day to-day use. At the secondary stage it was envisaged to help the students acquire the basic skills in some trade which would help them in self employment on the completion of school education. Facilities for such training were provided in the schools.

For each Middle school three vocational teachers trained from Industrial Training Institutes have been provided. In addition one teacher has also been provided for teaching craft work to girl students in the co-educational schools. Three technical trained masters have been provided in each of the selected Higher Secondary Schools.

The detail of courses introduced is given below :

(a) Middle Schools and Middle Departments of High and Higher Secondary Schools.

(i) For boys :

- (a) Carpentry,
- (b) Metal Fitting,
- (c) Simple Masonary repairs,
- (d) Household wiring and servicing of simple household gadgets,
- (e) Assembling, tuning and repairing of transistor radios,
- (f) Single cylinder diesel engine (working and maintenance).

(ii) For girls:

- (a) Household wiring and servicing of simple household gadgets,
- (b) Assembling, tuning and repairing of transistor radios,
- (c) Leather work without tanning,
- (d) Tailoring including stitching of garmets,
- (e) Machine knitting,
- (f) Machine embroidery.

(b) Higher Secondary Schools :

1. Agriculture,
2. Civil Engineering,
3. Electrical Engineering,
4. Mechanical Engineering,
5. Agro Mechanics,
6. Automobile Engineering,
7. Chemical Engineering,
8. Secretariat Practices,
9. Commercial practices,
10. Textile technology,
11. Manufacturing of sports goods,
12. Manufacturing of leather goods,

These courses are area and need based. The expenditure on the scheme for the year 1976-77 is as under :—

(i) Elementary	..	25.11 lacs.
(ii) Secondary	..	12.64 lacs.
<hr/>		
Total	..	37.75 lacs.
<hr/>		

CHAPTER VII

TRAINING OF TEACHERS

The success of any system of education depends upon the role which the teacher plays in it. Training of the teacher is, therefore, an important aspect of the programme of educational development.

JBT and OT Training units were given to privately managed institutions which were prepared to provide suitable accommodation. Nine JBT and two Oriental Training O.T. Units, were added during the session 1976-77.

Training institutions have not only to meet the requirements of trained teachers but also to provide educational leadership by carrying research in new techniques and giving orientation. In-service Training is now imparted to the already trained personnel.

In-service Education is necessary because of the knowledge explosion. Realising the importance of In-service education, the Punjab Education Department established three in-service Centres at Patiala, Jullundur and Ferozepur during the year 1975-76.

The B.Ed. Courses being held in the State are of one year duration. The minimum qualifications for entry is a graduation in Science or Arts, subjects: B.Ed. Trained graduates are employed to teach Secondary Classes. The examination is conducted by the University.

The B.Ed. Courses is followed by and M.Ed. course which is also of One Year duration. The examination for the M.Ed. Degree is held by the University. Students taking up this course are trained for research in education. Such research is imperative for any helpful reform in education.

The C.P.Ed. courses is of one year duration and the trained incumbents are employed for looking after Health & Physical education in middle schools.

The B.P. Ed. course is of three years duration after matric and are employed as Physical Masters in High/Higher Secondary Schools, M.P.Ed. is a year's course after B.P.Ed. and sports persons with this degree are eligible for appointment in Higher Secondary Schools/JBT Schools/Colleges. In Punjab these courses are held in College of Physical Education, Patiala. Sports College, Jullundur caters to the needs of sportsmen of outstanding merit who want to pursue college Education (Arts & Science). They are provided with free tuition apart from free board and lodging.

In order to improve the teaching of English in Secondary Schools, English Masters are given a 4-months course in Regional Institute of English, Chandigarh. This specialised

training is based on the "Structural Approach" in the teaching of English. Details of In-service training imparted in the state in 1976-77 is given below:—

Serial No.	Category	Number of teachers imparted training
1	Language teachers	512
2	D.P.E's/P.T.I.s	161
3	Lecturers	325
4	Science Masters	670
5	Block Education Officers	209
6	J.B.T. Teachers	3,960
7	Heads of High and Higher Secondary Schools	290

CHAPTER-VIII

EDUCATIONAL REFORMS

I. The Punjab Government constituted a 31 member Education reforms committee in 1975 to consider the new pattern of education (10+2+3) in detail with particular reference to its relevance to the State. Further to assist the Education-Reforms Committee in formulating its recommendations, the Government constituted the following sub-committee :

1. Steering Committee.
2. Socio-Economic Perspective Committee.
3. Committee on Universal Education.
4. Committee on High/Higher Secondary School Education.
5. Committee on College and Higher Education.
6. Committee on Students Welfare.
7. Committee on the Education of weaker Sections of Society.

II. The recommendations of the committees on High/Higher Secondary School Education, College Education, and the steering Committee were considered and discussed in detail by the Education Reforms Committee. These sub-committees recommended the acceptance of the new pattern of Education to the Government.

III. The Government accepted the recommendations of the Education Reforms Committee and decided to adopt the new pattern in principle and to introduce it from the admissions of

1978 in the following manner :—

In Schools		In Colleges	
1978	IX	..	Old system to continue.
1979	X	..	Dit.o
1980	XI	..	Prep. I, B.A. II & III (XI Class (the present College classes) for the new scheme.
1981	XIII	..	Prep. II Plus B.A. II & III (X I (thus eliminating the present BA-I class) Class of the new scheme.
1982		..	Restricted B.A. (New & B.A. II (thus eliminating the admission to Prep-I (XI Class) present B.A. of new scheme) II Class)
1983		..	Prep. II B.A. I (New) & B.A. II New (eliminating the (XII Class of the new present B.A. III Scheme) Class)
1984		..	Prep. II B.A. I B.A. II & III under the new scheme

IV. In order to meet the difficulties that are bound to arise as a consequence of the implementation for the scheme, the Government—*vide* its notification No. 3471-7Ed-II-77, Dated April, 1977 constituted two Committees to conduct separately survey for schools and colleges in the state. These committees are required to make specific reports as to which schools in the State be upgraded to contain the plus 2 stage and what surplus facilities and resources can be made available from other schools for being utilised in the Schools to be upgraded. Likewise the college survey committee is required to make a report on the sick colleges which are not viable academically and economically, and also to report if any facilities and resources would become surplus if these colleges are downgraded to Higher Secondary Schools plus 2 stage and how to make best use of these facilities.

CHAPTER IX EDUCATIONAL PLANNING

1. OUTLAY AND EXPENDITURE

The original Plan Outlay under the Development head "General Education" was Rs. 990.00 lacs out of which the allocation for School Education was Rs. 808.13 lacs (Rs. 790.41 lacs Revenue portion and Rs. 17.72 lacs Capital Portion). Against the original Outlay of Rs. 790.41 lacs for Revenue side for the School Education, the Department proposed an estimated expenditure of Rs. 787.15 lacs as in the Revised Budget Estimates for 1976-77, but the Finance Department approved the amount of Rs. 737.54 lacs only, resulting in a cut of Rs. 49.61 lacs. The final outlay for School Education was Rs. 737.58 lacs on the basis of the Re-appropriation Order issued by the Finance Department. As regards the Capital Portion the Revised Outlay was Rs. 16.93 lacs against the Original Outlay of Rs. 17.72 lacs.

2. Against the Final Plan Outlay of Rs. 754.81 lacs the Plan performance for the year 1976-77 is given below, sector-wise:—

Name of the Sector	Plan Outlay		Actual, expenditure	Percentage of Col. 4 to Col. 3
	Original	Final		
1	2	3	4	5
(Rupees in lacs)				
1. Primary and Middle	R 607.97	568.82	562.75	98.9
	C 3.30	3.77	1.44	38.2
2. Secondary	R 170.43	166.18	165.85	99.8
	C 14.42	13.16	12.52	95.1
3. Special Education	R 6.64	2.88	2.59	89.9
4. General (Schools)	R 5.37
Total	R 790.41	737.88	731.19	99.1
	C 17.72	16.93	13.96	82.5

Note.—“R” means Revenue side and “C” indicates Capital Portion.

3. It would be observed from the above figures that the over-all Plan performance i.e. 99.1% is commendable so far as the Revenue side is concerned. As regards the Capital Portion the Plan Performance of 82.5% seems to be satisfactory.

II. IMPORTANT PHYSICAL TARGETS AND ACHIEVEMENTS

Important Physical achievements are given below:—

(i) **Expansion of Educational Facilities—Age group 6—11.**—In order to cope with the additional enrolment, 500 New Government Primary Schools were opened in the State during the year 1975-76. During the year 1976-77 another 500 Government Primary Schools were opened in the State. Besides, 1400 New Government Primary Schools were opened as a result of which no Revenue Village of the State remained without a school.

(ii) **Expansion of Educational Facilities—Age Group 11—14.**—In order to give a push to education in the age group 11—14, 200 Government Primary Schools were upgraded to middle standard during the year 1975-76. Same number of Primary Schools was upgraded to Middle Standard in the year 1976-77.

(iii) **Expansion of Educational Facilities—Age Group 14—17.**—In order to cope with the educational needs in the age group 14—17, 50 Government Middle Schools were upgraded to High Standard during the year 1975-76. Besides, three privately managed schools were also

taken over by Government during this year. During the year 1976-77, 100 Government Middle Schools were upgraded to High Standard and nine privately managed Schools were taken over by Government.

(iv) **Improvement of Schools—Other Improvement in Schools.**—Library Services was introduced in 50 Government High/Higher Secondary Schools in the State.

(v) **Social Education Programme.**—In order to liquidate illiteracy amongst adults the Social Education Scheme was introduced in Ludhiana District during the year 1976-77.

CHAPTER X

Allied units—

(a) Science Education

STATE INSTITUTE OF SCIENCE EDUCATION, PUNJAB, CHANDIGARH

The new approach to science teaching has involved a multi-pronged activity. This includes ;

- Training of the In-service Teachers and supervisory staff at all levels.
- Supply of demonstrations equipment in the form of Science Kits.
- Adoption and translation of science books for schools.
- Holding of District and State Level Science Fairs.

1. In-Service Teachers Training Programme—

In order to acquaint the teachers already serving in Schools, Orientation Courses are held. In the current year the following number of teachers were trained:—

Category	Venue	Duration	Target for the year	No. trained
J.B.T s.	District Level	3/4 Weeks	4,000	3,941
B.Sc./B.Ed s.	1. SISE, Chandigarh	} 10 days	720	670
	2. College of Education, Patiala			
	3. College of Education, Jullundur			
B.E.O s.	Inservice Training Centres, Ferozepur, Jullundur and Patiala	10 days	116	130

In addition to this, a three-day Seminar for Science Masters of High and Higher Secondary Schools was conducted at Sangrur. 58 Masters participated in this Seminar.

2. Science Demonstration Kits—

These kits are designed by NCERT experts in their respective fields and are modified and adapted by the specialists of this Institute. The following number of kits was supplied during the year :—

Class	No. of Kits
Primary	2,148
Middle—	
Biology	200
Physics VI	200
Physics VII	600
Physics VIII	200

3. Books—

The following books after rendering them into Panjabi have been sent for printing to Panjab School Education Board. The books will be distributed to the Government Schools free of cost.

1. Science is Doing-Part V .. 30,000 copies
2. Kid Guide to Science is Doing .. 25,000 „
3. Chemistry Demonstration Kit Manual for Middle Schools .. 10,000 „
4. Biology Demonstration Kit-Instructional manual for Middle .. 10,000 „

Schools Science is Doing-Part IV (Punjabi 30,000 Copies) distributed free in school.

4. Science Faires—

District Level Science Fairs were held in September and the selected items were displayed in the State Level, Science Fair held at Jullundur. The winners in different items and debate, declamation contest, on the sport chart making and paper reading contest were awarded prizes. The five day function was covered by All India Radio and Television.

5. Liaison

The Institute keeps a liaison with other agencies connected with the preparation and advancement of Science education at all levels. This includes—

- (i) N. C. E. R. T.
- (ii) U.N.I.C.E.F.
- (iii) Punjab School Education Board.
- (iv) Inservice Training Centres.
- (v) Punjab Controller of Stores.

Seminars/Workshops allowed by the members of the staff.

(a) Workshop regarding National Talent Search Scheme organised by Local Field Adviser of NCERT and Regional College of Education, Ajmer.

(b) Education Technology Workshop—Multimedia Package Programme of Inservice Training of Primary School Teachers.

Participation in workshop for the preparation of Textual material for the Primary Classes on the components of Food and Nutrition and Health and Environmental Sanitation to be introduced as pilot project in 150 schools of Ludhiana District at Home Science College, Ludhiana.

(B) AGRICULTURE EDUCATION

Punjab being pre-dominantly agricultural State, agriculture plays an important role in its economic development and its prosperity. Keeping this in view the importance of agriculture education cannot be minimised. At present there are 9 Higher Secondary, 129 High and 44 Middle Schools having facilities for teaching the subject of agriculture.

The applied Nutrition Programme is also looked after by this Unit. Under this programme Primary School students of 13 Development Blocks (20 Educational Blocks) are benefited through school gardens.

Every year an 'Agriculture Students Fair' is held at Punjab Agriculture University, Ludhiana to provide the students with an opportunity to acquaint themselves with the latest developments in different aspects of modern scientific agriculture. About 600 to 700 agriculture students from all over the State participated in this Fair.

In seven districts of the State/adult farmers in 420 selected villages were made literate through Functional Literacy Programme. Under this programme literacy is integrated with the occupation of the learner.

The Unit arranges one year in Service Course in agriculture for about 30 J.B. T. Teachers every year. Uptil March, 1977, 403 trainees have completed this course.

"Involvement of Students in agriculture operation" is also being implemented by the Agriculture Unit through the co-operation of Agricultural and Community Development Departments. Under this Scheme "wheat Harvesting Campaign" "Reratin Campaign", "Tree Plantation Campaign" "Paddy Harvesting Campaign" were organised.

(C) AUDIO-VISUAL EDUCATION

For the qualitative improvement of education, the audio visual section of the Department circulated 1712, films in the field during the year under report. These were obtained on loan by the various colleges and schools in Punjab and shown to their students.

In order to help the schools develop their own film-strip libraries, the Audio-Visual Unit distributed 51 sets of 23 filmstrips each to 51 schools.

Under a separate scheme regarding propagation of culture among school students, the Audio-Visual Unit organised a four-week orientation course for school teachers in the State College of Education, Patiala from 31st January, 1977 to 26th January, 1977. 36 teachers drawn from High and Higher Secondary Schools of the state attended this course

(D) STATE GUIDANCE BUREAU

The State Bureau of Educational and Vocational Guidance provided education and vocational guidance to students.

(1) In the beginning of the year an orientation course for District Counsellars and School Counsellars was organised at Chandigarh. The object was to improve and strengthen the guidance activities at district level and in the schools.

(2) Career Conferences and Career Exhibitions at Roopnagar Faridkot, Sangrur and Jullundur were organised. Seven Training Courses for Masters/Mistresses were organised during the period two hundred and seventy-five Masters/Mistresses were trained to enable them to start minimum guidance programme in their schools. District Counsellor of Bhatinda was sent to NCERT, New Delhi for one year Diploma Course in Guidance and Counselling. One week Seminar was organised at Patiala by the Regional College of Education, Ajmer was attended by an officer of the State Guidance Bureau and all the District Counsellors.

Contribution of the articles to Magazine "Pankhrian" has been regular feature of the Bureau.

Administration of Psychological test on the students has been another important feature of the year. Mainly two schools viz. Government High School, Sahauran and Government High School, Sahibzada Ajit Singh Nagar (Mohali) were taken up for this purpose.

Stress was laid on the introduction of commulative Record Cards in the schools, which give clear picture about the progress and achievement of the students. This record can guide the students and the parents in the choice of the subjects, etc.

Vocationalization scheme had been introduced in 150 Government Middle and High/Higher Secondary Schools. Such schools in six districts have been pleaded under the Assistant Guidance Counsellors for supervision purposes. The purpose is that the students should acquire skill in some work which may enable them to absorb themselves in agriculture, industry etc. after completing schooling.

Educational and vocational information centres have been set up at the State and the district level. The districts Centres provide useful information to the students and the public with regard to careers and courses.

(E) EVALUATION UNIT

The main object of the evaluation unit is to bring about improvement in the present day system of examination which in turn would bring about the desired improvement in all the programme of education i. e. methods of teaching, curriculum, text-books, attitude of teachers and the study habits of the students. It is a gigantic task and a never ending process which calls for purposeful strenuous efforts.

The Unit has nominal skeleton staff since its inception. During 1976-77 the work done by the Unit is given below :—

Field Work—

1. **Workshops.**—The unit organised two three day workshops at Sangrur and at Bhatinda for teachers teaching Punjabi to IX and X Classes. 169 participants were given intensive training in setting new type of question paper in Punjabi.

2. **Orientation Lecturers.**—(a) Heads of High and Higher Secondary Schools of District Bhatinda were exposed to the effective techniques which they could introduce to ensure proper educational environment in their institutions.

(b) Lecturers in Hindi drawn from various districts in the State who participated in a seminar at In-service Training Centre, Jullundur were addressed on 10th February, 1977 on the subject of "New Techniques of Education in Languages."

(c) The staff of the Government Girls Higher Secondary School, Budhlada and Government Higher Secondary School, Mansa was addressed on the subject of introducing objective based teaching testing programme in schools.

(d) The Heads of High and Higher Secondary Schools who came to attend the orientation courses at In-service Training Centres i.e. Patiala, Jullundur and Ferozpur were also exposed to the latest concept of evaluation in education by the officers of the Unit.

3. Exhibitions.—The Unit also arranged exhibitions at the occasion of holding workshops. The literature on evaluation produced by the State Evaluation Unit as well as by other agencies was displayed alongwith important books of Evaluation, Charts illustrating various features were also displayed.

4. Production of literature/Material.—(a) The Unit development material to initiate follow up programme for the participants of the Workshop on Evaluation held at Sangrur to provide necessary know how to the teachers teaching Punjabi to 9th and 10th classes regarding setting of question papers on the new lines and to expose them the impact of this approach.

(b) Material was prepared for the following booklets:—

(i) A Fair Deal for the weaker section.

(ii) Five Years Achievements of Education Department.

5. Visits and Follow up.—The State Evaluation Officer visited the office of the D.E.O., Ludhiana and four schools of this district to see the working of the Scheme of Internal Assessment introduced in the schools on experimental basis and to provide on the spot guidance to the persons involved in this scheme.

(f) Technology Cell.—Educational Technology Cell was set up in the Punjab Education Directorate in November, 1975.

Objectives.—The project is intended to stimulate education at all levels and to bring about improvement in education. It is expected to contribute towards reduction of wastage at the school level, particularly, at the primary level by making the primary school instructions more interesting and effective by introducing audio-visual aids.

2. Programme.—The Educational Technology Cell is to help in reforming and spreading education by maximum utilisation of mass media of communication—T.V., Radio, films, and trips). It is also functioning as a liaison between the Ministry of Education, Government of India and the State Department of Education.

(1) Children's Film Clubs are being organised in schools for streamlining the functioning of the "Children's Film Movement" in the State.

(2) Suitable books and other related material for use in the Educational Technology Cell were checked, selected and purchased.

(3) Instructional material in the form of charts were prepared.

(4) Radio School broadcasts are being relayed from the All India Radio, Jullundur regularly. The Cell is taking steps to make necessary improvement in the Radio lessons in the future programme.

CHAPTER XI—MISCELLANEOUS

(i) Budget

Non-Plan expenditure and Receipt Budget of the Education Department (School side)

indicating actual provision for 1975-76 and final grant 1976-77 is given below :—

(Amount in thousands)		
	Actual provision for 1975-76	Final grant 1976-77
A—Primary Education—		
(a) (b) Inspection ..	3,774	3,946
(b) (c) Government Primary Schools ..	22,408	2,27,284
(c) (d) Assistance to Non-Government Primary Schools ..	1,577	1,647
(d) (e) Assistance to Local Bodies (Panchayati Raj etc.) ..	630	148
(e) (f) Other expenditure—School Lunch Programme—Mid-day meal ..	2,145	2,014
Total ..	2,32,134	2,35,030
B—Secondary Schools—		
(a) Direction and Administration (District Offices) ..	5,873	6,677
(b) Government Secondary Schools ..	2,58,262	2,26,482
(c) Assistance to Non-Government Secondary Education ..	32,101	34,129
(d) Assistance to Local Bodies for Secondary Education ..	6	6
(d) Scholarships to Students ..	1,471	1,540
(e) Teachers Training-Seminars ..	1,155	1,077
Total ..	2,98,868	2,69,911
Adult Education—		
C—Special—B—Adult Education ..	1,495	1,514
D—Special Other Languages ..	446	393
Total ..	1,941	1,907
H—General—		
(a) Direction and Administration (Headquarter) ..	4,524	3,728
(b) Other expenditure Departmental Examinations, Grants to non-Government Organisation, Tournaments ..	1,189	520
Total G ..	5,713	4,248

(ii) Receipts Budget

The receipt of the Department are nominals as compared to its expenditure. The income is derived mainly from tuition fees realised from students of High/Higher Secondary Classes and Examination fee for various Departmental Examinations. The actual receipts during 1975-76 amounted to Rs. 79,47,000 and budget estimates for 1976-77 were to the tune of Rs. 87,70,000.

(ii) Grant-in-aid to Schools—**Grant-in-aid to the Private-aided Schools**

With a view to improve the status of teachers working in privately managed recognised Schools, the Punjab Government introduced Delhi Pattern in computing grants-in-aid in the State of Punjab with effect from 1st December, 1967 under which the grants-in-aid on the basis of 95% of the approved deficit is being sanctioned by the Director of Public Instruction, Punjab. During the year 1976-77, 545 privately-managed recognised schools were sanctioned grant-in-aid, amounting to Rs. 3,43,20,000.

(iii) Scholarships :

1. State Harijan Educational Welfare Scheme.—The following educational Concessions are granted to all Scheduled Castes/Scheduled Tribes and Backward Classes students :

- (1) Stipends.
- (2) Freeship.
- (3) Reimbursement of Examination fees.

Detail of Budget and Expenditure :—

Year	Budget Provision	Expenditure	No. of Beneficiaries
1976-77	4.48 Crores	4.48 Crores (Approximate)	6 lacs (Approximate) (Each student gets three types of benefits)

Rates of Stipends

6th to 8th Class

Rs. 5 per mensem.

1st Divn.	2nd Divn.	3rd Divn.
Rs.	Rs.	Rs.
25	22	19

8th to 11th Class

25

22

19

Note.—Rupee one is given extra to girls and Balmiki students at all stages.

2. Stipends to Exorimiral Tribes (Vimukat Jaties).—Stipends are awarded to the eligible Vimukat Jati students right from Primary to M.A./M.Sc. Classes.

In 1976-77 a budget provision of Rs. 92,000 was made under this scheme. The approximate number of beneficiaries was 2,000.

3. Government of India Post-Matric Scholarship Scheme—Scholarships are awarded to the Scheduled Cast students studying in J.B.T., O.T. and Arts and Crafts Classes.

Rupees 7 lacs was disbursed to such students during the year 1976-77.

4. Merit-cum-means scholarship for students from Punjab Studying in Sainik Schools/ Public School, Nabha.—The Students from Punjab studying in Sainik Schools and in the Punjab Public School, Nabha are given scholarships by the Punjab Government at the rate of Rs. 2 400 per year for Sainik School and at the rate of Rs. 1,900 per year for Punjab Public School, Nabha alongwith the clothing allowance of Rs. 300. The slabs for the payment of Scholarships are as under :—

(a) for income upto Rs. 400 per mensem—full scholarship.

(b) for income from Rs. 601 to Rs. 750 per mensem—half scholarship.

The budget allotment for 1976-77 was Rs. 10,10,000 and the number of beneficiaries was 477.

5. In addition to the above schemes, there are 14 more scholarship schemes as given below :—

- (1) Scholarships to poor Brilliant students studying in High/Higher Secondary Schools.
- (2) Scholarships in the Secondary Schools.
- (3) Scholarships in Girls Schools (on the basis of 8th class examination result).
- (4) Scholarships for poor Brilliant students (Economically Backward).
- (5) State Government Merit Scholarships on the basis of result of higher secondary Part I Examination.
- (6) National Scholarships to the Talented Children from Rural areas.
- (7) Government of India Talent Search Scholarship Scheme.
- (8) Scholarships for studying Sanskrit in High/Higher Secondary Schools.
- (9) Middle Schools Scholarships (on the basis of the result of 5th class Examination).
- (10) Scholarships in Girls Schools (on the basis of V class Examination).
- (11) Local Body Scholarships.
- (12) Government of India Merit Scholarships for students studying in Approved Residential Schools.
- (13) Educational facilities to Children of freedom fighters.

Under the above merit scholarship schemes the number of Scholarships comes to 10,421.

14. Merit-cum-Means Scholarships for XI Class—This new Scheme of Scholarship for class XI has been sanctioned w.e.f. 1976-77 but no expenditure could be incurred during the year as the sanction of the scheme was received at the end of the year.

Under this scheme the non-boarders securing 1st Division in 10th Class Examination get a scholarship of Rs. 30 P.M. and boarders get Rs 50 per mensem alongwith full freeship provided the annual income of their parents does not exceed Rs. 6,000.

There are in all 18 types of stipends/scholarships schemes in the State and about 2,50,000 students enjoying the benefit under the one scheme or the other.

(iv) School Buildings

During the year 1976-77, Rs. 1.40 lacs was allotted for the intensive development of Primary School Buildings. Under this scheme nine Primary Schools were selected for the construction of new buildings.

Rupees 7.20 lacs was allotted for the primary school building located in the rural area of the State of Punjab.

Rupees 6.40 lacs was allotted for special minor repairs for Primary (Urban), Middle, High and Higher Secondary Schools.

(v) Schools Sports Wings

Department imparts free sports coaching throughout the year to 400 players in the Sports School, Jullundur and Sports Wings attached to the various schools. The diet, board and lodging is free at the rate of Rs. 300 per head per month. Prior to the participation in the National Schools Games held at Dharamsala, Rai, Varanasi, we organised Inter-District Schools Tournaments at State level. Five boys played in International Football Tournament at Singapur. Five girls were member of the winner National Women of hockey team. Punjab Schools teams won positions in various National Tournaments. Off season camp for 200 players was also organised at Srinagar where intensified and scientific coaching was given for 21 days.

(vi) Examinations :

Examination Branch has been conducting Departmental Examinations only. During the year 1976-77 the following examinations were conducted by the examination branch.

	Students appeared	Students passed	Pass percen- tage
Annual Examination, 1977			
1. Kindergarten Examination	17	14	82.36%
2. O.T. Examination	648	557	85.96%
3. J.B.T. Part I Examination	1,712	1,567	91.53%
4. J.B.T. Part II Examination	2,808	2,704	96.30%
Total	5,185	4,842	93.38%
Supplementary Examination			
1. O.T. Examination	90	87	96.67%
2. J.B.T. Part-I Examination	423	342	80.86%
3. J.B.T. II Examination	436	346	79.36%
Total	949	775	81.66%

(vii) National Fitness Corps Scheme

The administrative control of National Discipline scheme instructors working under the National Fitness Corps Scheme in the State of Punjab was transferred by the Government of India to the State Government w.e.f. 1st February, 1973. The entire expenditure on pay, allowances etc. of these instructors as well as of staff at Headquarter is borne by the Government of India.

These Instructors who were working in Government/Private aided High/Higher Secondary Schools were absorbed in the State service as Physical Training Institute w.e.f. 1st July, 1976.

PART II**HIGHER EDUCATION****CHAPTER I**

Administrative set up of the Director of Public Instruction (Colleges), Punjab.

Government

The Education Secretariat carries out the entire work of the Department in collaboration with the Directorate of Public Instruction (Colleges), Punjabi University and Guru Nanak Dev University.

Directorate

Mrs. J.K. Grewal took over as Director of Public Instruction (Colleges) on 5th April 1977. She was assisted by Deputy Director (Colleges) and three Assistant Directors viz. Assistant Director (Cadet Corps), Assistant Director (Colleges-I) and Assistant Director (Colleges II). The Directorate is divided into the following Pyramids and Sections :-

I. Administrative Section :-

(I) The Joint Director Public Instruction (Administration)

(II) College & Planning Pyramid :-

(i) Deputy Director (Colleges and Planning)

(ii) Assistant Director (Cadet Corps)

(iii) Assistant Director (Colleges I)

(iv) Assistant Director (Colleges II)

(III) Adviser Educational Reforms Committee

(IV) Accounts and Budget Section

(i) Accounts Officer

(V) Statistical Section

(i) Deputy Director (Colleges and Planning)

CHAPTER II**UNIVERSITY/HIGHER EDUCATION**

During the year 1976-77, Government have taken over Jawahar Lal Nehru Memorial Municipal College for Girls, Mandi Gobindgarh.

M.A. Part I classes were started in different subjects in the following Government Colleges :—

- (1) Government College for Women, Ludhiana (Music Vocal) 1976-77
- (2) Government College, Bhatinda (Political Science) 1976-77
- (3) Government College, Roopnagar (Political Science) 1976-77
- (4) Government College, Gurdaspur (Economics) 1976-77
- (5) Government College, Kapurthala (Economics) 1976-77

M.A. Part II classes have been introduced in those very colleges where M.A. Part I classes were started last year. B.Com. Classes have been started in Government College, Ajnala (District Amritsar).

For running the above mentioned colleges classes and for making up the efficiency in the State, the following staff has been provided :—

1. Principal	1
2. Lecturers	87
3. Librarians	11
4. Non-teaching-staff	41
5. Class-IV	156

CHAPTER-III

SCHOLARSHIPS -

(a) Government of India National Loan Scholarships Scheme

Object :

Though a large number of scholarships and fellowship have been instituted, they still do not measure up to the problem of higher education for all promising students. In order to get over this difficulty, the Government of India formulated a loan Scholarship Scheme for the needy and the brilliant students so as to enable them to complete their education. The scheme also provides incentive to brilliant students to take up teaching as profession.

During the year 1976-77, a sum of Rs. 5,00,000 was provided and a sum of Rs. 4,64,330 was utilised. The number of beneficiaries was 353.

(b) Scholarships to Scheduled Castes/Backward Classes Students at Post Matric Stage

The details of Scholarships Stipends and Freeships etc. granted to Scheduled Castes/Tribes and other Backward classes students at Post-Matric stage are as under :—

(a) Government of India Scheme of Post Matric Scholarships to the Scheduled Castes/Tribes and students belonging to the parents of Lower Income Group for study in India.

Scholarships under this scheme which included maintenance charges fees and expenses on approved study tours etc. are awarded to Scheduled Castes/Scheduled Tribes and students belonging to the parents of Lower Income Group at Post Matric or Post Secondary stage so as to enable them to complete their studies.

The information regarding provisions expenditure and number of beneficiaries under the scheme during the year 1976-77 was as under :—

Budget Provision	Expenditure	No. of Beneficiaries
Rs. 65 lacs	Rs.65 lacs	10,687

(b) State Post Matric Scheme of Scholarships

The Government of India discontinued awarding scholarships to Scheduled Castes/Tribes employed students from the year 1974-75. In order to mitigate hardship to such students, the State Government formulated the Scheme right from the year 1974-75 under which scholarships are awarded on the pattern of Government of India Scheme referred to in (a) above to such students as are whole time Punjab Government Scheduled Castes employees/including those of Punjab State Electricity Board, Local Bodies and State Government owned Corporations/institutions, whose parents are domiciles of Punjab and are studying in evening College in the Punjab State and Union Territory of Chandigarh. The information regarding provisions expenditure and number of beneficiaries under the Scheme during the year 1976-77 was as, under:—

Budget provision	Expenditure	No. of Beneficiaries
Rs. 6 lacs	Rs. 69,931	114

(c) State Harjain (Education) Welfare Scheme :

Under this scheme, stipends are awarded to backward classes students on rolls of affiliated Arts, Training Colleges and other Professional Institutions in the State. Such students are also reimbursed the Examination Fees in respect of Public Examinations. No tuition fee is charged from Scheduled Castes/other backward Classes students studying in Government and Privately managed (affiliated) Arts and Training Colleges in the State. However, privately managed (affiliated) Art and Training Colleges are required to forgo the full fee concession given to first 2% of their rolls. The tuition fee of such students in excess of 2% of their total enrolment (stagewise) be reimbursed by the Government to these colleges in lieu of the freships granted by them.

Total provision for the year 1976-77 under this scheme was Rs. 4,93,45,000 for both colleges and schools. The total expenditure under this scheme for the grant of educational concessions in colleges during 1976-77 was Rs. 40.42 lacs and number of beneficiaries was 38,339.

(d) National Merit Scholarships :

The detail of Scholarships granted by the State/Centre to the students at Post Matric/Post Graduate stage are as under :—

(i) **State Merit Scholarship Scheme** :—Scholarships under this scheme are granted to those students who get more than 50% marks in the examination and whose parents income is not more than Rs. 8000 per annum.

In 1976-77, 1,414 fresh scholarships were granted under this scheme. The budget provision for the year 1976-77 was Rs. 46 lacs.

(ii) **National Scholarship Scheme** :—This is Government of India's sponsored scheme

Under this scheme scholarships are granted to those students who get above 60% marks in the examination and whose parents income does not exceed Rs. 6,000 per annum.

During the year 1976-77, 1,043 scholarships including 474 (fresh) were granted. Budget provision was Rs. 7.68 lac (Plan 2.60 lac, plus Non-Plan 5.08 lac) for 1976-77.

(iii) **Grant of Financial assistance to the families to the Armed personnel reported killed/missing prisoners of war disabled during various operations.**

During the year 1976-77 only 4 students were given Educational grants.

(e) Welfare of Denotified tribes (Vimukat Jatis)

The Scholarships under this scheme are awarded to the students belonging to denotified Tribes (Vimukat Jatis) from 1st Primary Class to MAM./Sc. classes. The expenditure on this scheme at collage stage during the year 1976-77 was to the tune of Rs. 2195 and the number of beneficiaries was 5 only.

CHAPTER-IV**EDUCATIONAL PLANNING**

Education is a continuing process and the Educational facilities have to be expanded considerably based on the new and changing needs of the Society.

2. During the year 1976-77, a sum of Rs. 87.10 lac has been spent against the provision of Rs. 110.86 lac. Nehru Memorial College for women, Mandi Gobindgarh has been taken over and Commerce classes have been started at Government College, Ajnala during the year 1976-77. Additional staff has been provided to Government Kirti College, Nial Pattran. M.A. part II Classes have been started in these very colleges where eight M.A. part-I classes were started during 1975-76. Rs. 5.76 lac was provided to colleges for purchase of books science equipments furniture, journals and 30 Government Colleges were benefited by this provision. 288 New State Merit Scholarships and 139 National Merit Scholarships were awarded during 1976-77. A sum of Rs. 15.38 lac was spent on this scheme during the year under report. A new scheme has been introduced to award scholarships and freships to students studying in different universities and colleges of the State.

CHAPTER V**GRANTS TO PRIVATE COLLEGE UNIVERSITIES AND OTHER INSTITUTIONS:****(a) To Private Colleges :**

In keeping with the general policy of the State Government to ensure that Teachers in private Colleges are also given pay scale and allowances which are given to their counterparts in Government Colleges, the department has provided various types of grants to privately

managed colleges. There are 142 privately managed colleges in the State and following grants were given to eligible colleges during 1976-77.

Name of Scheme	Amount	No. of colleges benefitted.
1. Grant-in-aid on account of revision of salary scales (1-11-66) Scheme.	23,85,400	55
2. Maintenance/Special Maintenance grants	7,60,000	109
3. (a) Grant-in-aid on account of ad hoc Relief (Teaching)	14,37,387	117
(b) — Do — (Non-Teaching)	2,72,613	52
4. Grant-in-aid on account of Additional Dearness Allowance	28,50,000	134
5. Development Grant	7,31,000	15

(including Rs. 2 lac to School Education Board, Chandigarh).

Besides new U.G.C. Scales of 700—1,600 have been allowed to teachers of Private Colleges with effect from 1st January, 1973. and funds for payment of arrears and grant-in-aid are being arranged. An *ad hoc* grant of Rs. 110 lac has already been obtained from Government of India, Ministry of Education against their share of 80%. The total additional annual (1977-78). Liability under this scheme is anticipated to be Rs. 66 lac which will increase itself by about 5 lac annually

(b) Universities:

The Universities of the State were given following grants during 1976-77 :—

1. Guru Nanak Dev University, Amritsar	Rs. 73.35 lac
2. Punjabi University, Patiala.	Rs. 120.55 lac
3. Punjab University, Chandigarh.	Rs. 93.03 lac
Total	Rs. 286.83 lacs

Besides this on the demand of Guru Nanak Dev University and Punjabi University additional grants of Rs. 45 lac and 20 lac respectively were given to these universities for development works already taken in hand.

The Amritsar, Patiala and Punjab Agriculture University, Ludhiana were given grant of Rs. 12 lac to continue the job-oriented courses in the Universities.

Financial aid was provided for establishing various chairs viz Guru Ravi Dass Chair at Punjab University, Chandigarh, Guru Teg Bahadur Chair at Guru Nanak Dev University Amritsar Bhagwan Mahavir Chair at Punjabi University, Patiala. Sheikh Farid Chair, at Jammu University Jammu and Baba Sheikh Farid Chair at Punjab University, Chandigarh., Grant-in-aid for Guru Nanak Chair at Banaras was continued during 1976-77 as well.

Allahabad University was given an annual grant of Rs. 5000 for teaching of Punjabi Language. New University Grants Commission Scales have been allowed to teachers in the University of the State with effect from 1st January, 1973.

(c) To other Institutions :

Sarab Hind Siri Guru Singh Sabha Shitabdi Committee was provided grant-in-aid of Rs.4 lac. Other institutions which not granted were Lalit Narain Misra Institute of Technology and Research, Sultanpur (U.P.) Rs. 50,000 Dwarka Dass Library, Chandigarh, Rs. 8,000 Gandhi Samak Nidhi, Chandigarh, Rs. 5,000 Banarasthali Vidya Peeth, Rajasthan Rs. 5,000. Besides this the department gives grant-in-aid to Sanskrit Vidyalas also to meet their deficit for promotion of teaching of Sanskrit in the State.

CHAPTER-VI**EXTENSION SERVICES DEPARTMENT****(a) Govt. College of Education, Patiala**

A meeting of the local headmasters/headmistresses was held in the beginning of the session to seek their advice with regard to various programme to be taken up during the year. District Education Officer, also attended the meeting.

A symposium on 10+2+3 pattern of Education was held on 19th March, 1977, in which 60 Headmasters participated.

Another Seminar on Policy Planning in Education was held on 26th March, 1976.

A seminar for Social Studies Masters was held on 13th and 14th December, 1976, in which they were given orientation in content and methodology of teaching of social studies.

A three day seminar on the Teaching of Punjabi was held from 10th December, 1977 to 12th January, 1977, in which 45 teachers of Punjabi from various schools participated.

A meeting of the Heads of schools was held on 2nd November, 1977, regarding the creative writing and general knowledge project in the schools. The college is running successfully a project in which General Knowledge competitions at Primary, Middle, and Higher Secondary level are arranged. Creative writing tests are also admitted to 9th, 10th and 11th class students.

To discuss the burning problems of education, two day seminar of Educational Administrators was held on 14th and 15th February, 1977 in which forty four heads of schools and Education Officers participated.

A seminar for Hindi teachers was held for three days for exposing them to the latest developments in the sphere of Hindi Language and Literature.

The Hon'y. Director and the Coordinator visited various schools of the Districts Patiala Sangrur, RoopNagar and Ludhiana with a view to meet the Heads of Schools and members of the staff to acquaint them with the programmes of N.C.E.R.T. and State Education Department.

(b) Govt. College of Education, Jullundur

The meeting of the advisory Committee of Extension Services Department, Government College of Education, Jullundur was held on 10th May, 1976.

An other meeting of the heads of the High/Higher Sec. schools was held on 4th August, 1976 in which the needs of different competitions in general knowledge for Primary and Middle classes, Creative writing competitions for 9th, 10th and 11th classes and on the spot painting competition for Primary classes was emphasized.

SEMINAR ON CREATIVITY

A seminar was arranged on 'Creativity' from 17th September, 1976 to 18th September, 1976. Forty-four teachers took part in the Seminar. Whole of the Group was taken to Government Model Co-educational Higher Secondary School, Jullundur to locate creative children. The Group spent two hours and they met many children with creative aptitude.

SEMINAR ON HOME SCIENCE

A four-day Seminar for teaching Home Science to 9th, 10th and 11th Classes was organised from 20th September, 1976 to 23rd September, 1976 at Kanya Maha Vidyalaya Jullundur. Twenty seven teachers from the districts of Jullundur, Kapurthala, Amritsar, Hoshiarpur and Gurdaspur participated.

A four-day Seminar on Teaching Biology was held from 10th October, 1976 to 13th November, 1976 in Government College of Education, Jullundur. Fifty Science Master (Non-Medical) from Jullundur, Kapurthala, Hoshiarpur, Amritsar and Gurdaspur District participated.

SEMINAR ON EXPERIMENTAL PROJECT

A Seminar of Experimental Project was held from 13th December, 1976 to 16th December 1976.

SEMINAR ON GEOGRAPHY

A four-days Seminar on teaching Geography to 9th, 10th and 11th classes was held in Government College of Education, Jullundur from 10th December, 1976 to 23rd December, 1976. Fifty-three teachers from Jullundur, Kapurthala, Hoshiarpur, Amritsar and Gurdaspur districts took part.

(c) Dev Samaj College for Women, Ferozepur

The Extension Services Department, Dev Samaj College for women Ferozepur has been organising programmes of inservice training to teachers of Secondary Schools for the last 20 years. The area served by centre comprises of :—

1. District Ferozepur;
2. District Faridkot;
3. District Bhatinda;
4. Jagraon Tehsil of Ludhiana Distt.
5. Tarn Taran Tehsil of Amritsar Distt.

The activities and programmes organised during the year 1976-77 are given below :—

1. Workshop on teaching aids:

A five-day workshop on the preparation of teaching aids in collaboration with the Department of Teaching Aids, National Council of Educational Research and Training, New Delhi, was organised from 26th to 30th November, 1976. 15 teachers participated in the workshop. The emphasis was on the practical training in preparing functional and cheap teaching aids by the teachers.

2. Seminar for Science Teachers :

A two-day seminar of sixty teachers was organised on 17th and 18th December, 1976 at D.A.V. College of Education, Abohar. The following aspects were highlighted in the seminar:

1. Orientation of Science Teachers to the new pattern of 10 plus 2 plus 3.
2. Demonstration of Science kits.

3. Workshop on the experimental Projects in Secondary Schools

A two-day workshop in experimental projects in Secondary Schools was organised on 14th December, 1976. Teachers from 23 Schools participated in the workshop. The participants were explained to design of the projects by illustrative experimental projects. There after the participants were asked to prepare projects for their respective schools. The project thus, finalised in the workshop were sent to N.C.E.R.T. for financial assistance.

(4) Seminar Reading Programme:

The National Council of Educational Research and Training, New Delhi holds an All India Competition for Seminar Reading Programmes. Seminars and workshops and also during personal visit the teachers were motivated to submit their papers for the Seminar Reading Programme. Three papers were received which were forwarded to N.C.E.R. T. for inclusion in the All India Competition.

5. Training Course in Guidance :

A three-day course in Guidance for Masters/Mistresses was organised in Collaboration with the State Guidance Bureau, Punjab, from 22nd to 24th February, 1977, at Junior Basic Training Institute, Faridkot.

6. Educational Conference for Heads of the Schools ;

A two-day Educational Conference for heads of Secondary Schools was organised on 18th March and 19th March, 1977, 26 heads of schools participated in the Seminar.

7. Encouraging Teachers to make use of the Library of extension Services Centre :

Efforts are being made to help teachers in their professional growth by encouraging them to make use of the Extension Services Library on loan. The literature received from the N.C.E.R.T. and other agencies is sent to the schools for circulation and use by the staff to enable them to know about the latest development in their field of specialisation.

8. Functional use of School Library

Vitalising the Library service in schools has been an important activity of the centre. Five Schools are working on the project on "Functional use of School Library". For the effective implementation of the project two meetings were held at Dev Samaj College for Women Ferozpur on 12th August, 1976 to 28th February, 1977.

9. Extension Lectures:

Another activity of the Centre is to arrange extension lectures on the topics which are current and are of interest of teachers. A number of such lectures are organised at different places in the jurisdiction of the centre.

CHAPTER-VII

MISCELLANEOUS

(i) Budget:

Budget provision of Non-Plan Expenditure and Receipts of the Education Department (College side excluding NCC) for the year 1976-77 is given below :—

Budget Provision:

The table below will show the budget provision of the Education Department (College side excluding NCC) on the Non-Plan side during the last three years ending 31st March, 1977.

Year	Budget Provision
	(Figures in thousands)
1974-75	6,01,74
1975-76	7,28,05
1976-77	7,23,24

The component-wise break-up of the budget provision for the last three years is as under:—

Serial No.	Component E-University and other Higher Education	Budget Portion		
		1974-75	1975-76	1976-77
		(Figures in thousands)		
1	Assistance to Universities	2,61,80	3,38,13	2,87,27
2	Govt. Colleges	1,70,58	2,07,09	2,44,09
3	Assistance to Non-Govt. Colleges.	87,53	85,59	84,39
4	(c) Scholashships	15,07	20,84	19,73
	C. Sports (b) Physical Education			
5	Physical Education College	4,76	5,04	6,28
	F—General (e) Other Expenditure			
6	Grant-in-aid Hindi/Punjabi/Sanskrit Pathshalas and Guru Singh Sabha Committee.	5,30	6,66	4,60
	278—Arts and Culture			
7	Libraries of Edu. Deptt.	9,34	4,24	5,88
	288—Social Security			
8	Scholarships for Post-Matric students of Scheduled Castes and students in Evening Classes.	47,16	60,56	71,00
	Total	6,01,74	7,28,05	7,23,24

(ii) Receipts:

The receipts of the Department are very nominal as compared to its expenditure. The income is mainly from tuition fees in colleges. The receipts during the years 1974-75, 1975-76 and 1976-77 are given below :—

	Figures in thousands
1974-75	.. 36,78
1975-76	.. 35,30
1976-77	.. 38,78

(i) National Cadet Corps Scheme :

The National Cadet Corps Scheme aims at stimulating the interest of young men and women of the country in the defence of the country besides developing their character commandarship, ideal of service and capacity for leadership. This scheme has its own special role to play in the preparedness of our nation and it can be taken on various duties of armed forces in times of national emergency and relieve trained man to go to front line.

National Cadet Corps training includes all the three military wings viz. Army, Air and Navy the following units worked during the year.

NCC Bn. (boys)	.. 22
NCC Bn. (Girls)	.. 4
NCC Air Sqds.	.. 4
NCC Armed Sqds.	.. 2
RME COY.	.. 1
NCC Naval Units	.. 2
NCC Bty. Coy.	.. 1
NCC Engg. Coys	.. 1
Sainik School Coy. NCC	.. 1
NCC Group Headquarters	.. 4
Total	.. <u>42</u>

(iii) Sports

The State of Punjab has always been in the forefront of Sports. The Government is aware of the health of younger generation particularly in colleges. To improve the image of the State in the field of sports, the Government have been taken a number of steps to give a further push to the sports activities. A part from having an independent college of Sports at Jullundur, the department has attached four sports wings to the various colleges in the State. The students admitted are exempted from paying tuition fee and are also provided free board and lodging facilities. The diet money provided per month per student is Rs 180. The students in sports Colleges/Wings were kept under the care of expert coaches recruited by the Department who imparted them specialised coaching in their respective areas.

The Department also organised off-season sports training camp at Srinagar. This was mainly to ensure continuity in the training of Sportsmen/women. 225 sportsmen/women benefited from the training.

	ਪੰਨਾਂ
ਵਿਸ਼ਾ-ਸੂਚੀ	31-32
ਕ੍ਰਿਟੀਕ	33
ਸਮੀਖਿਆ	34-36
<u>ਭਾਗ-I (ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ)</u>	
ਕਾਂਡ	
1. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਸਕੂਲ) ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਥਾਪਨਾ	... 36-37
2. ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ :	.. 38
(ੳ) ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ	... 38-39
(ਅ) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ	... 39
3. ਸਮਾਜਿਕ/ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ	... 39-41
4. ਇਸ਼ਤਰੀ ਸਿੱਖਿਆ	... 42
5. ਅਮਲੀ ਆਰਟਸ ਸਿੱਖਿਆ	... 43
6. ਕਿਤਾ ਸਿੱਖਿਆ	... 43-45
7. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ	... 45-46
8. ਸਿੱਖਿਆ ਸੂਧਾਰ	... 46-47
9. ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ	... 48-49
10. ਸਬੰਧਤ ਯੂਨਿਟਾਂ :	
(ੳ) ਵਿਗਿਆਨ ਸਿੱਖਿਆ	... 50-52
(ਅ) ਜ਼ਰਾਇਤੀ ਸਿੱਖਿਆ	... 52
(ੲ) ਦਰਸ਼ਨ ਸਰਵਣੀ ਸਿੱਖਿਆ	... 52-53
(ਸ) ਸਟੇਟ ਗਾਈਡੈਂਸ ਬਿਊਰੋ	... 53
(ਹ) ਮੂਲਅੰਕਣ ਯੂਨਿਟ	... 53-55
(ਕ) ਤਕਨੀਕੀ ਸੈਲ	... 55
11. ਫੁੱਟਕਲ :	
(i) ਬੱਜਟ	... 56-57
(ii) ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਗ੍ਰਾਂਟ	... 57
(iii) ਵਜੀਫੇ	... 57-60
(iv) ਸਕੂਲ ਇਮਾਰਤਾਂ	... 60
(v) ਸਕੂਲ ਸਪੋਰਟਸ	... 60
(vi) ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ	... 60-61
(vii) ਨੈਸ਼ਨਲ ਵਿਟਨੈਸ ਕੋਰਪਸ ਸਕੀਮ	... 61

ਭਾਗ-II ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਕਾਂਡ

1. ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜਾਂ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ	...	61-62
2. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ /ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ	...	62-63
3. ਵਜ਼ੀਫੇ :		
(ੳ) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਜ਼ੀਫਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸਕੀਮ	...	63
(ਅ) ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਅਨਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੇਣ ਬਾਰੇ	...	63-64
(ੲ) ਰਾਜ ਹਰੀਜਨ (ਸਿੱਖਿਆ) ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ	...	64
(ਸ) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੈਰਿਟ ਵਜ਼ੀਫੇ	...	64-65
(ਹ) ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ	...	65
4. ਸਿੱਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦੀ	...	65
5. ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ	...	
(ੳ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ	...	65-66
(ਅ) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ	...	66-67
(ੲ) ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ	...	67
6. ਵਿਸਥਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ :		
(ੳ) ਗੌਰਮਿਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ	...	67-68
(ਅ) ਗੌਰਮਿਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ	...	68-69
(ੲ) ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	...	69-70
7. ਫੁੱਟਕਲ :		
(i) ਬਜਟ	...	70-72
(ii) ਐਨ.ਸੀ.ਸੀ.	...	72
(iii) ਖੇਡਾਂ	...	72-73

ਕ੍ਰਿਟੀਕ

ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਚੌਖਾ ਵਿਸਥਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵਾਧੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਕੂਲਾਂ ਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕ ਸਿੱਖਿਆ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਦਾ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਕਾਲਜ) ਅਤੇ ਡੀ.ਪੀ.ਆਈ. (ਸਕੂਲ) ਵਜੋਂ ਦੁਭਾਗੀਕਰਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰਪੋਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਵਧੇਰੇ ਸਿੱਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਘਰਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਵਿਚ 500 ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ 200 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ 100 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਵਧਾ ਕੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ 6-17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ-ਗਰੁੱਪ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲੱਬਧ ਹੋ ਸਕੀਆਂ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਚਲ ਰਹੇ 9 ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਲੈ ਲਿਆ। ਰਾਜ ਵਿਚ 50 ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਅੰਦਰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਾਇੰਸ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਮਿਆਰ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 2148 ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 1,200 ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਬਾਲਗਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੀਮ ਦਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਈ ਵੀ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ/ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ 700-1,600 ਦਾ ਯੂ.ਜੀ.ਸੀ. ਸਕੋਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਕੋਲ 1 ਜਨਵਰੀ, 1973 ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਰਿਹਾ।

ਮਿਤੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ,
28 ਫਰਵਰੀ, 1985

ਉਸ਼ਾ ਵੱਹਰਾ,
ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ,
ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ।

ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸਾਲ 1976-77 ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਸਿੱਖਿਆ ਇਕ ਨਜਰ ਵਿੱਚ

ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਦੀ ਸਥਿੱਤੀ	ਕੰਮ-ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ) (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਦੀ ਸਥਿੱਤੀ	ਐਨਰੋਲਮੈਂਟ ਮਿਤੀ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਦੀ ਸਥਿੱਤੀ	ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ
---	---	---	-----------

			(ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ)	
(i) ਪ੍ਰਾਇਰੀ ਸਕੂਲ	9,763	30,985	20.59	(6--11)
(ii) ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ	1,616	18,625	5.62	(11--14)
(iii) ਹਾਈ ਸਕੂਲ	1,419	38,117	2.70	(14--17)
(iv) ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	245			

ਸਾਲ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪਕ :

1. ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਪਬਲਿਕ ਇੰਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟਾਂ ਭਾਵ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

2. ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 12,070 ਬਾਲਗ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 4,845 ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਬਾਲਗ ਲਿਟਰੇਸੀ ਸਕੀਮਾਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਸਕੀਮ	ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
------	----------------------------	---------------------------	------------------------------------

(i) ਨਾਲ-ਫਾਰਮਲ ਸਿਖਿਆ (ਆਯੂ ਗੁੱਟ 15--25) ... 192 4,758 2,052

(ii) ਫਾਰਮਰਜ਼ ਫੈਕਸ਼ਨਲ ਲਿਟਰੇਸੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ... 406 10,678 9,242

(iii) ਜਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ, ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਨਾਨ ਫਾਰਮਲ ਸਿਖਿਆ (ਆਯੂ-ਗੁੱਟ (11--14) ਪਾਰਟ ਟਾਈਮ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਪਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। 1970 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

(iv) ਬਾਲਗਾਂ ਵਿਚ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

3. ਦਸਤੀ ਕਲਾ ਸਕੀਮ 181 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 6,280 ਸੀ।

(4) ਸਾਲ 1976-77 ਵਿਚ 500 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 1,400 ਨਵੇਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਿਹਾ।

5. 200 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਮਿੱਡਲ ਬਣਾਏ ਗਏ ਅਤੇ 100 ਮਿੱਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪੱਧਰ ਉਚਾ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਬਣਾਏ ਗਏ। 9 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਟੇਕ ਓਵਰ ਕੀਤੇ।

6. 50 ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਸੇਵਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

7. 3,941 ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ., 670 ਬੀ ਐਸ ਸੀ., ਬੀ ਐਡ. ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ 130 ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇੰਸ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਇੰਨ ਸਰਵਿਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

8. ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 2,148 ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਅਤੇ ਮਿੱਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 1,200 ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

9. ਬਜਟ (ਸਕੂਲ ਸਾਈਡ):

ਸਾਲ 1975-76 ਦੌਰਾਨ 53.86 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ 51.11 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗਰਾਟ ਸੀ। ਸਾਲ 1975-76 ਦੌਰਾਨ 79.47 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ 84.70 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਸਨ।

ਬਜਟ (ਕਾਲਜ ਸਾਈਡ)

ਨਾਨ ਪਲਾਨ ਸਾਈਡ (ਐਨ ਸੀ ਸੀ. ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ) ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ 7,23,24 (ਹਜ਼ਾਰ) ਰੁਪਏ ਸੀ। ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ 38,78 (ਹਜ਼ਾਰ) ਰੁਪਏ ਸਨ।

10. 545 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਏਡਿਡ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ 3.43 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਗ੍ਰਾਂਟ-ਇੰਨ-ਏਡ ਵਜੋਂ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

11. ਮੁੱਖ ਵਜੀਫਾ ਸਕੀਮਾਂ.

ਸਕੀਮ ਦਾ ਨਾਂ	ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ	ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਰਕਮ	ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
<u>ਸਕੂਲ ਸਾਈਡ ਸਕੀਮਾਂ</u>			
(i) ਰਾਜ ਹਰੀਜਨ ਵਿਦਿਅਕ ਭਲਾਈ	4.48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ	4.48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ	ਅੰਦਾਜ਼ਨ 6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ
(ii) ਐਕਸਕਰਿਮੀਨਲ ਕਬੀਲੇ ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਵਜੀਫੇ	92,000 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ	92,000 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ	ਅੰਦਾਜ਼ਨ 2 ਹਜ਼ਾਰ

(iii) ਵਜ਼ੀਫੇ ਸੈਨਿਕ, ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲਾਂ - ਨਾਡਾ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਵਲੋਂ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਰਿਟ ਕਮ-ਮੈਨਜ-ਵਜ਼ੀਫਾ ਸਕੀਮ	10,10,000 ਰੁਪਏ	10,00,000	477
---	----------------	-----------	-----

ਕਾਲਜ ਸਾਈਡ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿੱਪ ਸਕੀਮ

(iv) ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਪਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਪੋਸਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ।	65 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	65 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	10,68 7
(v) ਸਟੇਟ ਪੋਸਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਸਕੀਮ	6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	69,931 ਰੁਪਏ	114
(vi) ਸਟੇਟ ਹਰੀਜਨ (ਸਿਖਿਆ) ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ	40 42 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	40 42 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	38,339
(vii) ਨੈਸ਼ਨਲ ਵਜ਼ੀਫਾ ਸਕੀਮ ..	7 68 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	7 68 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	1,043
(viii) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ-ਲੋਨ ਸਕਾਲਰਸ਼ਿੱਪ ਸਕੀਮ	5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	4,64,330 ਰੁਪਏ	353
(ix) 'ਡੀਨੋਟੀਫਾਈਡ ਜਾਤੀਆਂ (ਵਿਸ਼ੁੱਕਤ ਜਾਤੀਆਂ) ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ	2,195 ਰੁਪਏ	2,195 ਰੁਪਏ	5

12 ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਮੀਊਨਸੀਪਲ ਕਾਲਜ ਵਾਰ ਗਰੇਲਜ, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ, ਟੇਕ ਓਵਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ।

13 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਟਾ —ਰਾਜ ਵਿਚ 142 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜ ਸਨ। 84,36,400 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਗਰਾਟਾ-ਇੰਨ-ਏਡ ਵਜੋਂ ਪਾਤਰ ਯੋਗ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇ ਗਰੇਡਾਂ ਦੀ ਸੁਧਾਈ, ਰਲੀਫ, ਏਡੀਏ, ਮੈਨਟੇਨੈਂਸ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਗਰਾਟਾ ਵਜੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 700—1,600 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਕੋਲ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਤੀ 1 ਜਨਵਰੀ, 1973 ਤੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ।

ਭਾਗ I ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ

ਕਾਡ-1

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਖਿਆ, ਵਿਭਾਗ (ਸਕੂਲਜ) ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਥਾਪਨਾ

ਜਾਣ ਪਛਾਣ

ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਸਕੂਲਜ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸਾਲ 1976 ਵਿਚ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਦੋ ਸੁਤੰਤਰ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟਾਂ ਅਰਥਾਤ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪਿਛਲੇ ਦਹਾਕੇ ਦੌਰਾਨ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਅਤਿ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵਾਧੇ ਕਾਰਨ ਵੰਡ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ।

ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਤਿੰਨ ਸ੍ਰੇਣੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਸਰਕਾਰ, ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਅਤੇ ਖੇਤਰੀ ਸੰਗਠਨ। ਹਰ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਜਾਦਾ ਹੈ —

1. ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ :

ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਚਾਰਜ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਕੱਤਰ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਗੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਟੀਮ ਅਰਥਾਤ ਸੰਯੁਕਤ ਸਕੱਤਰ, ਡਿਪਟੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਸਕੱਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਕੱਤਰ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਵੀ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਮਿਡਲ, ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਲਾਸਾਂ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

2. ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਪੱਧਰ ਤੇ

ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਸਕੂਲ) ਨੇ 16 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1976 ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਸੀਨੀਅਰ ਸਲੈਕਸ਼ਨ ਗਰੇਡ ਵਿਚ ਦੋ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਇਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਖਿਆ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਯੂਥ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਤੇ ਖੇਡਾ ਸਮੇਤ ਸਿਹਤ ਸਿਖਿਆ ਵਾਸਤੇ। ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਲਈ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਨੂੰ -11 ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਖੇਤਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਕਿ ਪੀ ਈ ਐਸ ਕਲਾਸ-1 ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਤੇ ਹੋਠਾ ਕਲਾਸ-2 ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਫਸਰ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਸਹਾਇਕ ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਲੇਖਾ ਅਫਸਰ ਤੇ ਅੰਕੜਾ ਅਫਸਰ ਹਨ।

ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਾਚਾ

ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੀ.ਈ.ਐਸ (1) ਕਾਡਰ ਦੇ ਦੋ ਸਰਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈਡਕੁਆਟਰ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੀ ਈ ਐਸ (II) ਸਲੈਕਸ਼ਨ ਗਰੇਡ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਸਰਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਹੈ। ਸਰਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਭਾਸ਼ਾ ਅਫਸਰਾਂ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਸਕੀਰਕ-ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਡਵੀਜ਼ਨਲ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸਰਕਲ ਅਫਸਰ (ਪੀ ਟੀ) ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਸਰਕਲ ਅਫਸਰ (ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ) ਵੀ ਹਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਨਾਭਾ ਵਿਖੇ ਪੀ ਈ ਐਸ (ਸਲੈਕਸ਼ਨ ਗਰੇਡ) ਵਿਚ ਸਰਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਨਾਲ ਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹਰ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੀ ਈ ਐਸ 2 ਵਿਚ ਇਕ ਜਾਂ ਵੱਧ ਡਿਪਟੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪੀ ਈ ਐਸ ਵਿਚ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਾਇੰਸ ਸੁਪਰਵਾਈਜਰ ਅਤੇ ਇਕ ਸਹਾਇਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ (ਪੀ.ਟੀ) ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਐਨ ਐਫ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਹਾਈ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਕਾਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਬਲਾਕ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰਾਂ ਕੋਲ ਹੈ।

ਸਰਕਲ/ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਸ਼ਤਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਇਕ ਆਸਾਮੀ ਇਸਤਰੀ ਅਫਸਰ ਲਈ ਰਾਖਵੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਾਂਡ 2

ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ

(ੳ) ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 6—14 (ਸ਼੍ਰੇਣੀ 1 ਤੋਂ 8)

ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 6—11 (ਸ਼੍ਰੇਣੀ 1 ਤੋਂ 5)

(i) ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ :

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 9,763 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ 8560 ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ 194 ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ (ਪ੍ਰਾਵਾਣਿਤ) ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਾਲ 1976—77 ਦੌਰਾਨ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ।

(ii) ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲਾ :

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 30,985 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 29,725 ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ 1260 ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਵਿਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 16,797 ਮਰਦ ਅਤੇ 14,188 ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਲ 1976—77 ਦੌਰਾਨ ਜੇ.ਬੀ.ਟੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀਆਂ 500 ਹੋਰ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

(iii) ਦਾਖਲਾ :

ਇਸ 6—11 ਦੀ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ 20.59 ਲੱਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਉਪਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ 31 ਮਾਰਚ, 1976 ਨੂੰ ਇਹ ਦਾਖਲਾ 19.37 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਤੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਹੀ 1.22 ਲੱਖ ਦਾ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਦਾਖਲਾ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਕਰਮਵਾਰ 11,49,679 ਅਤੇ 9,09,482 ਸੀ।

ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 11—14 (ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 6 ਤੋਂ 8)

(i) ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਕੁਲ 1616 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 1581 ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ 85 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਸਨ। ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਸਕੂਲ ਸਹਿ-ਸਿੱਖਿਅਕ ਹਨ।

(ii) ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲਾ :

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 18,625 ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 17,659 ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਨ ਅਤੇ 966 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 10,172 ਮਰਦ ਅਤੇ 8,453 ਇਸਤਰੀਆਂ ਸਨ।

(iii) ਦਾਖਲਾ :

11—14 ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਦੇ ਬੱਚਿਆ ਦਾ ਦਾਖਲਾ 31 ਜੁਲਾਈ, 1976 ਨੂੰ 5 38 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 5 62 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 0.24 ਲੱਖ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਵਿਚ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰਮਵਾਰ 3,52,093 ਅਤੇ 2,10,076 ਸੀ।

(ਅ) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ 14—17

ਇਸ ਵਿਚ 9 ਵੀਂ ਤੋਂ 10/11 ਵੀਂ ਸੈਨੀਆ ਆ ਜਾਂਦੀਆ ਹਨ। ਚਾਜ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ।

(i) ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ .

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਹਾਈ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1,419 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 1,096 ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਸਨ ਅਤੇ 323 ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ) ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 245 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 106 ਸਰਕਾਰੀ ਸਨ ਅਤੇ 139 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ (ਮੰਜੂਰ ਸੁਦਾ ਸਕੂਲ)

(ii) ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲਾ

ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ 30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਗਿਣਤੀ 38,117 ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 29,701 ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ 8,416 ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (ਮੰਜੂਰ) ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 21,804 ਮਰਦ ਅਤੇ 16,813 ਇਸਤਰੀ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ।

(iii) ਦਾਖਲਾ :

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ 14—17 ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਬੱਚਿਆ ਦਾ ਦਾਖਲਾ 31 ਮਾਰਚ, 1976 ਨੂੰ 2 48 ਲੱਖ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ 2.70 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 6 ਮਹੀਨਿਆ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 0 22 ਲੱਖ ਦਾ ਵਾਧਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

30 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਲੜਕੇ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰਮਵਾਰ 1,74,997 ਅਤੇ 95,320 ਸੀ।

6—11 ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਵਿਚ ਦਾਖਲੇ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ 11—14 ਅਤੇ 14—17 ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆ ਦੀ ਘਟ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਲੜਕੀਆ ਲਈ ਹੀ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਸ ਉਮਰ ਗਰੁਪ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆ ਨੂੰ ਸਹਿ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਅਜੇ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਕਾਂਡ 3ਸਮਾਜਕ/ਬਾਲਗ ਸਿੱਖਿਆ

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ

ਰਾਜ ਦੇ ਨੌਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੀਮ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਸੈਸਨ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਸੈਟਰ ਵਿੱਚ 30 ਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸੈਸਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸਾਲ 1976-77 ਲਈ ਅੰਕੜਾ ਵੇਰਵਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਕ੍ਰਮ ਅੰਕ	ਨਿਮਨ ਮਿਤੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਮੌਸਮ	ਸਰਕਲ ਦਾ ਨਾ	ਸੈਂਟਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਦਾਖਲ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
1	2	3	4	5	6
1	30 ਸਤੰਬਰ, 1976	ਜਲੰਧਰ ਪਟਿਆਲਾ	82 102	4,856 7,214	2,038 2,807
	ਜੋੜ		184	12,070	4,815

ਹਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 25 ਤੋਂ 30 ਤੱਕ ਸਮਾਜਕ ਸਿੱਖਿਅਕ ਸੈਂਟਰ ਹਨ। ਹਰ ਸੈਂਟਰ ਪੁਰਸ/ਇਸਤਰੀ ਸੋਸਲ ਵਰਕਰ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਥਾਈ ਤੌਰ ਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਨਿਗਰਾਨ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪੁਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜੀ ਇਸਤਰੀ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 50% ਸੈਂਟਰ ਬਾਲਗ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ, ਦੋ ਸਰਕਲ ਸਮਾਜ ਸਿੱਖਿਆ ਸੈਂਟਰਾਂ ਅਫਸਰਾਂ ਪੀ ਈ ਐਸ II (ਸਲੈਕਸ਼ਨ ਗਰੇਡ) ਰਾਹੀਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿੱਤ ਹਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਾਸਾਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਪੁਰਸਾਂ ਦੇ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲਾਸਾਂ ਸਾਮ੍ਰਾਤ ਨੂੰ ਲਗਾਈਆਂ ਹਨ। ਬਾਲਕ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ, ਸਿਲਾਈ, ਭੋਜਨ-ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੇ ਘਰ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੁਰਸ ਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਿਖਾਈ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਾਰਜਾਤਮਕ/ਆਮ ਵਾਕਫੀਅਤ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬਾਲਗਾਂ ਦੇ ਮਾਨਸਕ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਫਿਲਮ-ਸੋ ਦਿਖਾਉਣ ਦੇ ਮੁਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨ ਬਾਲਗ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਸਕੀਮਾਂ ਵੀ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ --

ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ (15 ਤੋਂ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ-ਰੇਂਕ)

ਇਹ ਸਕੀਮ ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਿਲਾ ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਬਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਅਸਲ ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਪਰਾਪਤੀਆਂ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ --

ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾ	ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਦਾਖਲ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਫਰੀਦਕੋਟ	96	2,806	1,125
ਹੁਸਿਆਰਪੁਰ	96	1,952	927
ਜੋੜ	192	4,758	2,052

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿਖਿਆ ਪੱਕੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੱਧ ਕਾਲੀ ਆਧਾਰ ਤੇ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨੇ/ਮਹੀਨਾਂ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਸੇਵਾਵਲ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ 100 ਸੈਂਟਰ ਹਨ ਤੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਸੈਂਟਰ ਵਿੱਚ 30 ਬਾਲਗਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਂਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ/ਪਿਛੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਇਹ ਬਾਲਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਸਕੀਮ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਲਾਈ ਗਈ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਅਸਲ ਟੀਚੇ ਤੇ ਪਰਾਪਤੀਆਂ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ।—

ਕ੍ਰਮ ਅੰਕ	ਜਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਸੈਂਟਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਦਾਖਲ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਬਾਲਗਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
1	ਪਟਿਆਲਾ	60	1,723	1,723
2	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	60	1,691	1,691
3	ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ	60	1,821	1,539
4	ਸੰਗਰੂਰ	57	1,640	1,163
5	ਜਲੰਧਰ	57	1,294	1,294
6	ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ	57	1,196	961
7	ਲੁਧਿਆਣਾ	58	1,313	871
		406	10,678	9,242

ਅੰਸਕਾਲੀ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਸਿਖਿਆ (11 ਤੋਂ 14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ) ਅੰਸਕਾਲੀ ਕਲਾਸਾਂ

ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਹੋਰ ਸਕੀਮ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹਨ/ਥੋੜ੍ਹੇ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਹਨ ਜਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਾਖਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸਟੇਜ ਦੇ ਸੰਖਿਪਤ ਕੋਰਸਾਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਪਰੰਤ ਚਲ ਰਹੀ ਮੁੱਖ ਰਸਮੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਗੈਰ ਰਸਮੀ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਪਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਸਕੀਮ ਰੋਪੜ, ਜਲੰਧਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤੋਂ 1970 ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਲਾਭ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਭਾਗ 4

ਇਸਤਰੀ ਸਿਖਿਆ

ਸਾਡੀਆਂ ਵਿਕਾਸ ਸਕੀਮਾਂ ਵਿਚ ਸਹੀ ਇਸਤਰੀ ਸਿਖਿਆ ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਰੱਖੀ ਹੈ।
 ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੜਕੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਨਤੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ ਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਪਿਆ ਖੱਪਾ ਬੜੀ ਹੱਦ ਤਕ ਘਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਦਾਖਲਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ

ਉਮਰ ਗਰੁੱਪ	ਲੜਕੀਆਂ	1976-77 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾ	1975-76 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਾ
6-11	9,09,482	44.16	43.56
11-14	2,10,076	37.36	36.58
14-17	95,370	35.27	35.37
ਜੋੜ	12,14,928	42.01	41.43

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੀ:—

ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ/ਸੂਨੀਅਰ ਬੇਸਿਕ	96
ਮਿਡਲ/ਸੀਨੀਅਰ ਬੇਸਿਕ	141
ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ	251
ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ	70
ਜੋੜ	558

ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲ ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਆ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਿੱਜਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸਤਰੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਾਧਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਗਾਈਆਂ ਜਾਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇਕ ਇਸਤਰੀ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਡ 5

ਅਮਲੀ ਆਰਟਸ ਸਿਖਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਆਰਟਸ ਸਿਖਿਆ ਸਕੀਮ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਿਵਿਸਾਇਕਤਾ ਵੱਲ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਗੌਰਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗੀ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਛੇਵੀਂ, ਸੱਤਵੀਂ ਅਤੇ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਰਖਾਣਾ ਕੰਮ, ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕਸ ਵਿਚ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀ ਤਕਨੀਕੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੁਚੀ ਵਿਖਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਅਮਲੀ ਆਰਟਸ ਸਿਖਿਆ ਸਕੀਮ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਸਾਲ 1973-74 ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਕੀਮ 181 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 6,280 ਸੀ।

ਕਾਡ 6

ਕਿੱਤਾ ਸਿਖਿਆ

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਪ੍ਰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਪੁਨਰ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਕ ਉਚ ਪੱਧਰੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਪਤਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੱਕੇਸਨਲ ਕੌਰਸਿਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਅਤੇ 50 ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਤਜਰਬੇ ਵਜੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਮਿਡਲ ਅਰਥਾਤ 11—14 ਸਾਲ ਦੇ ਆਯੂ ਗੁਟ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿੱਤ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਸੰਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਕਿੱਤਾ ਸਕੀਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੱਤੇ ਵਿਚ ਮੁੱਢਲੀ ਮੁਹਾਰਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੁੱਲ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਸਵੈ-ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਸ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮੈਟੀਰੀਅਲ ਅਤੇ ਇਕਵਿਪਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਆਈ ਟੀ ਆਈ ਤੋਂ ਟ੍ਰੇਡ ਵੱਕੇਸਨਲ ਅਧਿਆਪਕ ਗਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਟੀਚਰ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਰਾਫਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਟੈਕਨੀਕਲ ਟਰੇਡ ਮਾਸਟਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੌਰਸਿਜ਼ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ।

ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਵਿਭਾਗ

ਲੜਕੀਆਂ ਲਈ

- (ੳ) ਤਰਖਾਣਾ
- (ਅ) ਮੈਟਲ ਫਿਟਿੰਗ
- (ੲ) ਸਧਾਰਣ ਰਾਜਗੀਰੀ ਮੁਰੰਮਤ,

- (ਸ) ਘਰਾ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਲਾਉਣ ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਘਰੇਲੂ ਪੁਰਜਿਆ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ।
- (ਹ) ਟਰਾਜਿਸਟਰਾ ਦੀ ਜੁੜਾਈ ਟਿਊਨਿੰਗ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ,
- (ਕ) ਡੀਜਲ ਇੰਜਣ (ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ)

ਲੜਕੀਆ ਲਈ :

- (ੳ) ਘਰਾ ਵਿਚ ਤਾਰਾ ਲਾਉਣ ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਘਰੇਲੂ ਪੁਰਜਿਆ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ।
- (ਅ) ਟਰਾਜਿਸਟਰਾ ਨੂੰ ਜੋੜਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ,
- (ੲ) ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੰਮ ਰੰਗਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ,
- (ਸ) ਟੇਲਰਿੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਸਤਰਾਂ ਦੀ ਸਿਲਾਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।
- (ਹ) ਮਸੀਨੀ ਬੁਣਾਈ।
- (ਕ) ਮਸੀਨੀ ਕਢਾਈ,

ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ

1. ਖੇਤੀਬਾੜੀ,
 - 2 ਸਿਵਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ,
 - 3 ਮਕੈਨੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ,
 - 4 ਇਲੈਕਟ੍ਰੀਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ,
 5. ਐਗਰੋ ਮਕੈਨਿਕ,
 - 6 ਸਵੈ ਚਾਲਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ (ਆਟੋਮੋਬਾਇਲ)
 7. ਕੈਮੀਕਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ,
 8. ਸਕੱਤਰੀ ਕਾਰਜ
 9. ਵਪਾਰਕ ਕਾਰਜ (ਕਮਰਸ਼ੀਅਲ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ),
 10. ਟੈਕਸਟਾਈਲ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ,
 11. ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਮਾ ਬਣਾਉਣਾ,
 - 12 ਚਮੜੇ ਦਾ ਮਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ,
- ਇਹ ਕੋਰਸ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਲੋੜ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਹਨ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਉੱਤੇ ਖਰਚਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :--

1. ਐਲੀਮੈਂਟਰੀ	... 25 11 ਲੱਖ
2. ਸੈਕੰਡਰੀ	. 12 64 ਲੱਖ

ਜੋੜ	. 37 75 ਲੱਖ

ਕਾਡ 7

ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ

ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਇਸ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਾਰਟ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਸਿਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਵਿਕਾਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹੈ।

ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਅਤੇ ਓ ਟੀ ਸਿਖਲਾਈ ਯੂਨਿਟ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜੋ 1976-77 ਦੇ ਸੈਸਨ ਲਈ 9 ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਅਤੇ ਦੋ ਓ ਟੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ।

ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਸਗੋਂ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ ਵਿਚ ਖੋਜ ਚਾਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੇਪਰ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਲਾਈ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਗਿਆਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਾਲ 1975-76 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪਟਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਸੇਵਾ ਕੇਂਦਰ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ।

ਇਸ ਰਾਜ ਵਿਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਬੀ.ਐਡ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਇਕ ਸਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਵਿਦਿਅਕ ਯੋਗਤਾਵਾਂ ਸਾਇੰਸ ਜਾਂ ਆਰਟ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀ ਏ ਹੈ। ਬੀ ਐਡ ਟ੍ਰੇਡ ਅਧਿਆਪਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਬੀ ਐਡ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਮ ਐਡ ਕੋਰਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵੀ ਇਕ ਸਾਲ ਹੈ। ਐਮ ਐਡ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਖੋਜ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਖੋਜ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਖਿਆ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਸੀ ਪੀ ਐਡ ਕੋਰਸ ਦੀ ਮਿਆਦ ਇਕ ਸਾਲ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਆਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿੱਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀ ਪੀ ਐਡ ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਰਸ ਹੈ ਤੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈ, ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ ਮਾਸਟਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਮ ਪੀ ਐਡ, ਬੀ ਪੀ ਐਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਕੋਰਸ ਹੈ ਅਤੇ ਖਿਡਾਰੀ ਵਿਅਕਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਇਹ ਡਿਗਰੀ ਹੈ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ/ ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਸਕੂਲਾਂ/ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਯੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਾਲਜ ਆਫ ਫਿਜ਼ੀਕਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਪੋਰਟਸ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ ਅਸਾਧਾਰਣ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਖਿਡਾਰੀ ਜੋ ਕਾਲਜ ਸਿਖਿਆ (ਆਰਟ ਅਤੇ ਸਾਇੰਸ) ਜਾਰੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਫਤ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਹਈਆ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਿਜ਼ੀਨਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਗਲਿਸ਼, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਲਾਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਸਟਰਕਚਰਲ ਅਪਰੋਚ ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

1976-77 ਵਿਚ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ

ਕ੍ਰਮ ਨੰ	ਵਰਗ	ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
1.	ਭਾਸ਼ਾ ਅਧਿਆਪਕ	512
2.	ਡੀ ਪੀ ਈ./ਪੀ ਟੀ. ਆਈ	161
3.	ਲੈਕਚਰਾਰ	325
4.	ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰ	670
5.	ਬਲਾਕ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ	209
6.	ਜੇ ਬੀ ਟੀ ਅਧਿਆਪਕ	3,960
7.	ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀ	290

ਕਾਂਡ 8

ਸਿਖਿਆ ਸੁਧਾਰ

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਬੰਧਤ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ (10+2+3) ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੂਰਬਕ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 1975 ਵਿੱਚ ਇਕ 31 ਮੈਂਬਰੀ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ। ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੁੱਝਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਗੇ ਹੋਰ ਨਿਮਨ ਸਬ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ :--

- (1) ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ
- (2) ਸਮਾਜਕ ਆਰਥਕ ਪਰਾਸਪੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ,
- (3) ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆ ਸਬੰਧੀ ਕਮੇਟੀ
- (4) ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਕਮੇਟੀ

- (5) ਕਾਲਜ ਤੇ ਉਚੇਰੀ ਸਿਖਿਆ ਕਮੇਟੀ
- (6) ਇਸਤਰੀ ਸਿਖਿਆ ਕਮੇਟੀ
- (7) ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭਲਾਈ ਕਮੇਟੀ
- (8) ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਵਰਗ ਸਬੰਧੀ ਸਿਖਿਆ ਕਮੇਟੀ।

(ii) ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਕਾਲਜ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਸਟੀਅਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਬ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਦਾ ਨਵਾ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

(iii) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਮਾਰਚ, 1977 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਸਿਧਾਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਨਾਉਣ ਤੇ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਢਾਂਚੇ ਨਾਲ 1978 ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ	ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ
1978 IX	.. ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗੀ।
1979 X	... ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ
1980 XI	ਪ੍ਰੰਪ 1, ਬੀ ਏ I, II ਅਤੇ III ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪ XI ਕਲਾਸ (ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਲਜ ਕਲਾਸ)।
1981 XII	ਪ੍ਰੰਪ II ਤੇ ਬੀ ਏ II ਤੇ III ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੀ 12ਵੀਂ ਕਲਾਸ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੌਜੂਦਾ ਬੀ.ਏ I ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ)
1982	ਪ੍ਰੰਪ I ਲਈ+ ਬੀ.ਏ. (ਨਵੀਂ) ਤੇ ਬੀ ਏ ਰਾਖਵਾ ਦਾਖਲਾ (ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੀ 11 ਵੀਂ ਕਲਾਸ) (ਬੀ ਏ II ਦੀ ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ)।
1983	ਪ੍ਰੰਪ 11+ ਬੀ ਏ I (ਨਵੀਂ) ਤੇ ਬੀ ਏ II (ਨਵੀਂ) (ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੀ 12ਵੀਂ ਕਲਾਸ) ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀ ਏ III ਕਲਾਸ ਨੂੰ ਛੱਡਦੇ ਹੋਏ।
1984	ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਬੀ ਏ I, II, III

ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਦੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੌਦਾ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੰ: 3471-7 ਈ ਡੀ.—II + 77/ਸਿਤੀ/ਅਪ੍ਰੈਲ, 1977 ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਵੱਖਰਾ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਕਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ +2 ਪੱਧਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਅਪਗਰੇਡ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੂਜੇ ਸਕੂਲਾਂ ਤੋਂ ਪਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜ ਸਰਵੇ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਘਟੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਾਲੇ ਕਾਲਜਾਂ ਬਾਰੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਸਿਉਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ +2 ਪੱਧਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡਾਊਨਗਰੇਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜਾਂ ਸਾਧਨ ਵਾਧੂ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੁਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਕਾਡ 9

ਸਿਖਿਆ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ

ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਖਰਚਾ

ਆਮ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਮੱਦ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੂਲ ਪਲਾਨ 990 00 ਲੱਖ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਹਿੱਸਾ 808 13 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ (790 41 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਆਮਦਨ ਭਾਗ- ਅਤੇ 17 72 ਲੱਖ ਪੂੰਜੀ ਭਾਗ) ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਆਮਦਨ ਪੱਖ ਤੋਂ 790 41 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਸਲ ਲਾਗਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਵਿਭਾਗ ਨੇ 1976-77 ਦੇ ਸੋਧੇ ਬਜਟ ਅਨੁਮਾਨਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 787 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਅਨੁਮਾਨਤ ਖਰਚੇ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜੀ ਪਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸਿਰਫ 737 54 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 49 61 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ 49 61 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਟੌਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਅੰਤਮ ਲਾਗਤ ਵਿੱਤੀ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਮੁੜ ਨਮਿਤਣ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਅੰਤਮ ਲਾਗਤ 737 80 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੂੰਜੀ ਭਾਗ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ। 17 72 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੂਲ ਲਾਗਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਸੋਧੀ ਲਾਗਤ 16 93 ਲੱਖ ਸੀ।

2 754 1 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਅੰਤਮ ਪਲਾਨ ਲਾਗਤ ਦੇ ਟਾਕਰੇ ਤੇ ਸਾਲ 1976-77 ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੈਕਟਰ ਵਾਰ ਹੋਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਦੀ ਹੈ।

ਸੈਕਟਰ ਦਾ ਨਾਂ		ਪਲਾਨ ਲਾਗਤ		ਅਸਲ ਖਰਚਾ	ਕਾਲਮ 4 ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ
		ਅਸਲ	ਅੰਤਮ		
1 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਮਿਡਲ	ਅ	607 97	568 82	562 75	98 9
	ਪੂੰ	3 30	3 77	1 44	38 2
2 ਸੈਕੰਡਰੀ	ਅ	170 43	166 18	165 85	99.8
	ਪੂੰ	14 42	13 16	12 52	95 1
3 ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਿਖਿਆ	ਅ	6 64	2 88	2 59	89 9
4 ਆਮ (ਸਕੂਲ)	ਅ	5 37			
5 ਕੁਲ ਜੋੜ	ਅ	790 41	737 88	731 19	99 1
	ਪੂੰ	1 72	16 93	13 96	82 5

(ii) ਸਿਖਿਆ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਉਮਰ 11--14

ਸਾਲ 1975-76 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 6ਵੀਂ ਤੋਂ 8ਵੀਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਤੱਕ 11--14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ 5 52 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 1976-77 ਵਿੱਚ 5 72 ਲੱਖ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ, ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ ਸਾਲ 1975-76 ਵਿੱਚ 54 2 ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਸਾਲ 1976-77 ਵਿੱਚ 55.06 ਹੋ ਗਈ।

(ਅ) 11--14 ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਸਾਲ 1975-76 ਦੌਰਾਨ 200 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਡਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(iii) - ਸਿਖਿਆ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਉਮਰ ਗਰੁਪ 14--17

ਉਪਰੋਕਤ ਅੰਕੜਿਆ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਮਦਨ ਪੱਖ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਸਮੁੱਚੀ ਯੋਜਨਾ ਅਰਥਾਤ 99.1 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਹਿਸਾ ਸਲਾਘਾ ਯੋਗ ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਆਮਦਨ ਪੂੰਜੀ ਭਾਗ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ 82.5 ਪ੍ਰਤੀਸਤ ਭਾਗ ਤਸੱਲੀਬਖਸ ਜਾਪਦਾ ਹੈ।

(ii) ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਲ ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਸਲ ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆ ਜਾਦੀਆ ਹਨ --

(i) ਸਿਖਿਆ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਉਮਰ 6--11

ਵਧੀਕ ਦਾਖਲੇ ਦੀਆ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ 1975-76 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 500 ਨਵੇਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਰਾਜ ਵਿੱਚ 50 ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 1,400 ਨਵੇਂ ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲਾ ਪਿੰਡ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਨਾ ਰਿਹਾ।

(ii) 11--14 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਸਾਲ 1975-76 ਦੌਰਾਨ 200 ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਡਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(iii) ਸਿਖਿਆ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਪਸਾਰ ਉਮਰ ਗਰੁਪ 14--17

14--17 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆ ਦੀਆ ਸਿਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ 1975-76 ਵਿੱਚ 50 ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਪੱਧਰ ਦੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਤਿੰਨ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਲਏ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ 100 ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਕੇ ਹਾਈ ਪੱਧਰ ਦਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਨੌਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਲਏ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਲੈ ਲਿਆ।

(4) ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ-ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰ

ਰਾਜ ਦੇ 50 ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਚੱਲਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(5) ਸਮਾਜਕ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਬਾਲਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨਪੜ੍ਹਤਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਕ ਸਿਖਿਆ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸੰਬੰਧਤ ਯੂਨਿਟਾਂ

(ੳ) ਵਿਗਿਆਨ ਸਿਖਿਆ :

ਰਾਜ ਸਾਇੰਸ ਸਿਖਿਆ ਸੰਸਥਾ, ਪੰਜਾਬ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ। ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪੱਖੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।

—ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨ ਅਮਲੇ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ।

—ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਸਮਾਨ ਦੀ ਸਪਲਾਈ।

—ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸਾਇੰਸ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਪਨਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ।

—ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਮੇਲਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ।

(1) ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਨਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾਲੂ ਸਾਲ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਵਰਗ	ਥਾ	ਸਮਾਂ	ਸਾਲ ਲਈ ਟੀਚਾ	ਸਿਖਿਆਰ- ਥੀਆਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ
ਜੇ ਬੀ ਟੀ.	ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ	3/4 ਹਫ਼ਤੇ	4,060	3,941
ਬੀ ਐਸ ਸੀ	1 ਐਸ ਆਈ ਐਸ ਈ., ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ			
ਬੀ.ਐਡਜ਼	2 ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ	10 ਦਿਨ	720	670
	3. ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ			
ਬੀ ਈ ਓਐੱਸ ਇੰਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰਜ਼, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲਾ		10 ਦਿਨ	116	230

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਸੈਮੀਨਾਰ, ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। 58 ਮਾਸਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ।

2 ਸਾਇੰਸ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਿੱਟਸ.

ਇਹ ਕਿੱਟਾਂ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਐਨ.ਸੀ.ਈ.ਆਰ ਟੀ ਮਾਹਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਸਗਾ ਵਲੋਂ ਸੌਂਪੀਆਂ ਅਤੇ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਲ

ਚੇਰਾਨ ਇਹ ਕਿੱਟਾ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸਪਲਾਈ ਕੀਤੀਆ ਗਈਆ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ	ਕਿੱਟਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ	2,148
<u>ਮਿਡਲ</u>	
ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ	200
ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਛੇਵੀਂ	200
ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਸੱਤਵੀਂ	600
ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅੱਠਵੀਂ	200

3 ਪੁਸਤਕਾਂ

ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਛਾਪਣ ਹਿੱਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁਫਤ ਵੰਡੀਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।—

1. ਵਿਗਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਭਾਗ—5	..	(ਕਾਪੀਆ) !! 30,000
2. ਵਿਗਿਆਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਲਈ ਕਿੱਟ ਅਗਵਾਈ ਪੁਸਤਕ	..	25,000
3. ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਕੰਮਿਸਟਰੀ ਡਿਮਾਨਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਿੱਟ ਮੈਨੂਅਲ	...	10,000
4. ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਬਾਇਆਲੋਜੀ ਡਿਮਾਨਸਟਰੇਸ਼ਨ ਕਿੱਟ ਇਨਸਟਰਕਸ਼ਨ ਮੈਨੂਅਲ	.	10,000
5. ਵਿਸ਼ਾ ਵਿਗਿਆਨ ਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹੈ ਭਾਗ—4 (ਪੰਜਾਬੀ) ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਮੁਫਤ ਵੰਡੀਆ ਗਈਆ	.	90,000

4. ਸਾਇੰਸ ਮੇਲੇ

ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਜਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਲੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਚੋਣਵੀਆਂ ਆਈਟਮਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਨਵੰਬਰ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਵਿਗਿਆਨ ਮੇਲਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਆਈਟਮਾਂ ਅਤੇ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ, ਭਾਸ਼ਨ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ, ਮੌਕੇ ਤੇ ਹੀ ਚਾਰਟ ਮੇਕਿੰਗ ਅਤੇ ਪੇਪਰ ਪ੍ਰੀਜ਼ਿੰਗ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਜੇਤੂਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਉ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਤੇ ਕਵਰ ਕੀਤਾ ਸੀ।

5. ਸੰਪਰਕ

ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਦੂਜੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਰਖਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਸਾਇੰਸ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਹਨ:—

1. ਐਨ ਸੀ. ਈ. ਆਰ ਟੀ.
2. ਯੂ. ਐਨ. ਆਈ. ਸੀ. ਈ. ਐਫ.

3. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਬੋਰਡ
4. ਇਨ-ਸਰਵਿਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰਜ਼
5. ਪੰਜਾਬ ਕੰਟਰੋਲਰ ਆਫ ਸਟੋਰਜ਼।

ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਟੈਂਡ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸੈਮੀਨਾਰਜ਼/ਵਰਕਸ਼ਾਪਸ

(ੳ) ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਾਇੰਸ ਟੈਲੈਂਟ ਸਰਚ ਸਕੀਮ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਐਨ ਸੀ ਈ ਆਰ ਟੀ ਦੇ ਸਥਾਨਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਦੇ ਰਿਜਨਲ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(ਅ) ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ-ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਧੀਨ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਬਹੁ-ਮਾਧਿਅਮ ਪੈਕੇਜ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਖੁਰਾਕ, ਪੌਸਟਿਕ ਆਹਾਰ, ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣੀ ਸਫਾਈ ਦੇ ਪੱਖਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਪਾਠ-ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਚ ਹੋਈ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਪਾਈਲਟ-ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਵਜੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ 150 ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਹੈ।

(ਅ) ਜਰਾਇਤੀ ਸਿਖਿਆ

ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜ ਹੈ। ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਇਸ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 9 ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ 129 ਹਾਈ ਅਤੇ 44 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਖੇਤੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਆਹਾਰ ਪਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਵੀ ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਲੋਂ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ 13 ਵਿਕਾਸ ਬਲਾਕਾਂ (20 ਸਿਖਿਆ-ਬਲਾਕਾਂ) ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਬਗੀਚਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਹਰ ਸਾਲ ਇਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਮੇਲਾ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨਕ ਖੇਤੀ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਵਿਕਾਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਾਜ ਦੇ ਸੱਤ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ 420 ਚੋਣਵੇਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬਾਲਗ ਕਿਸਾਨਾਂ ਕਾਰਜ ਸਾਖਰਤਾ ਪਰੋਗਰਾਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪਰੋਗਰਾਮ ਅਧੀਨ ਅਖਰ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਜ਼ਿਮਾਦਰੂ ਦੇ ਕਿਤੇ ਨਾਲ ਸਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਯੂਨਿਟ ਹਰ ਸਾਲ 30 ਜੋ ਬੀ ਟੀ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਸਾਲ ਦੇ ਇੰਨਸਰਵਿਸ ਕੋਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ 1977 ਤੱਕ 403 ਸਿਖਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕੋਰਸ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਯੂਨਿਟ ਵਲੋਂ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਵੀ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਅਤੇ ਸਮੂਹਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤੀ ਜਾਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕਣਕ ਕਟਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚੁੱਕੇ ਮਾਰ ਮੁਹਿੰਮ ਰੁਖ ਉਗਾਉ ਝੋਨਾ ਕਟਾਈ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਇਆ ਗਈਆਂ।

(ੲ) ਦਰਸਨ ਸਰਵਣੀ ਸਿਖਿਆ

ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਰਸਨ ਸਰਵਣੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ। 1976-77 ਦੌਰਾਨ 1912 ਫਿਲਮਾਂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੇਰੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਲੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੇ ਇਹ ਉਧਾਰੀਆਂ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਈਆਂ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਫਿਲਮਜ਼ ਟਰਿਪ ਲਾਇਬਰੇਰੀਆਂ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ 51 ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 28 ਫਿਲਮਜ਼ ਟਰਿਪਸ ਦੇ 51 ਸੈਟ ਵੰਡੇ ਗਏ ।

ਸਕੂਲ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਿਚ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਰਸ਼ਨ ਸਰਵਣੀ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਸਟੇਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਡੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ 31 ਜਨਵਰੀ, 1971 ਤੋਂ 26 ਫਰਵਰੀ, 1977 ਤਕ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਾਂ ਲਈ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦਾ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸ ਕਰਵਾਇਆ ।

(ਸ) ਸਟੇਟ ਗਾਈਡੈਂਸ ਬਿਊਰੋ

ਰਾਜ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਾਕਾਰਾਨਾ ਗਾਈਡੈਂਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਾਕਾਰਾਨਾ ਅਗਵਾਈ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ । ਸਾਲ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਲਈ ਓਰੀਐਂਟੇਸ਼ਨ ਕੋਰਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ । ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਗਾਈਡੈਂਸ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਉਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਲਈ ਰੂਪਨਗਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਾਨ-ਫਰੰਸਾਂ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਮਾਸਟਰਾਂ/ਮਿਸਟਰੈੱਸਾਂ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 275 ਮਾਸਟਰ/ਮਿਸਟਰੈੱਸਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਘਟੇ ਘਟੇ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੋਰਸ ਲਈ ਐਨ ਸੀ ਆਈ ਆਰ ਟੀ ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕੇ । ਰੀਜਨਲ ਸਿਖਿਆ ਕਾਲਜ ਅਜਮੇਰ ਵਲੋਂ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਗੋਸਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਟੇਟ ਗਾਈਡ ਬਿਊਰੋ ਦੇ ਇਕ ਅਫ਼ਸਰ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਸਨ । ਪੰਖੜੀਆਂ ਹਸਾਲੇ ਵਿਚ ਲੇਖ ਛਪਾਉਣ ਇਸ ਬਿਊਰੋ ਦਾ ਬਕਾਇਦਾ ਕੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ।

ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਟੈਸਟ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਇਸ ਹਸਾਲੇ ਦਾ ਇਕ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਜ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ 200 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਟੈਸਟ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ । ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਦੋ ਸਕੂਲ ਅਰਥਾਤ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਅਹੌੜਾ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੁਹਾਲੀ) ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਲਏ ਗਏ ਸਨ ।

ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸੰਚਿਤ ਰਿਕਾਰਡ ਪ੍ਰਚਾਲਤ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤਸਵੀਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਸ਼ੇ ਆਦਿ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

150 ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ । ਛੇ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਅਜਿਹੇ ਸਕੂਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਗਾਈਡੈਂਸ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਧੀਨ ਰਖੇ ਗਏ ਸਨ । ਇਸ ਦਾ ਮੰਤਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਰਗੀਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੋਤੀ ਬਾੜੀ/ਉਦਯੋਗ ਆਦਿ ਵਿਚ ਲਾ ਸਕਣ ।

(ਹ) ਮੁਲਾਅਕਣ ਯੂਨਿਟ

ਮੁਲਾਅਕਣ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ । ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਰੋਤਾਂ ਅਰਥਾਤ ਪੜ੍ਹਾਉਣਦਾ ਢੰਗ, ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਖਾਨ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ਵੇਦੀਏ ਅਤੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਇਛਤ ਸੁਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਅਤੇ ਕਠੇ ਸਮਾਖਤ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਹੈ ਜੋ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਨਿਸਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਦੇਸ਼ ਪੂਰਨ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਨਾ-ਮਾਤਰ ਅਮਲੇ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੰਮ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :

ਖੇਤਰੀ ਕੰਮ (ਫੀਲਡ ਵਰਕ) :

1 ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿਚ ਨੌਵੀਂ, ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। 169 ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਨਵੀਂ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਨ ਪੇਪਰ ਪਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਤੀਬਰ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ਸੀ।

2 ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਲੈਕਚਰ :

(ੳ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਉਚਿਤ ਮਾਹੌਲ਼ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾ ਸਕਣ।

(ਅ) ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਜਿਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਇਨ ਸਰਵਿਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ, ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ, ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਨਵੀਆਂ ਤਕਨੀਕਾਂ, ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ 10 ਫਰਵਰੀ, 1977 ਨੂੰ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿਤਾ ਗਿਆ।

(ੲ) ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਬੁਢਲਾਡਾ ਦੇ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਆਬਜੈਕਟਿਵ ਕਿਸਮ ਦੀ ਟੀਚਿੰਗ ਟੈਸਟਿੰਗ ਪਰੋਗਰਾਮ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(ੳ) ਇਨ ਸਰਵਿਸ ਟਰੇਨਿੰਗ ਸੈਂਟਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਚਾਲੂ ਓਰੀਐਨਟੇਸ਼ਨ ਕੌਰਸ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਈ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁੱਲਲੱਕਣ ਦੇ ਨਵੇਂ ਮਨੋਭਾਵ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

3 ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ

ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਲਾਉਣ ਦੇ ਮੌਕੇ ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਰਾਜ ਮੁਲਾਕਣ ਯੂਨਿਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮੁਲਾਕਣ ਬਾਰੇ ਸਾਹਿਤ ਸਮੇਤ ਮੁਲਾਕਣ ਬਾਰੇ ਮਹਤਵਪੂਰਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਤਰਾਂ ਸਹਿਤ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਚਾਰਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

4 ਸਮਗਰੀ ਉਤਪਾਦਨ

(ੳ) ਇਸ ਯੂਨਿਟ ਨੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਮੁਲਾਕਣ ਸਬੰਧੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪਾਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਫਾਲੋਅਪ ਪਰੋਗਰਾਮ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜੋ 9ਵੀਂ, 10ਵੀਂ ਕਲਾਸਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਸਨ ਪੇਪਰ ਸੈਟ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਤੀ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਪਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਇਸ ਢੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

(ਅ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਲਈ ਸਮਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ,

(1) ਏ ਫੋਅਰ ਡੀਲ ਫਾਰ ਵੀਕਰ ਸੈਕਸਨ ;

(2) ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ।

4 ਦੋਰੇ ਅਤੇ ਬਾਦ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਰਾਜ ਮੁਲਾਕਾਤ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਤਜਰਬੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਇਨਟਰਨਲ ਅਸੈਸਮੈਂਟ ਸਕੀਮ ਦਾ ਸੰਚਾਲਣ ਵੇਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਕੀਮ ਵਿਚ ਰੁਝੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਹਿਤ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫ਼ਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਚਾਰ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਨਿਰੀਖਣ ਕੀਤਾ ।

(ਕ) ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸੈਲ :

ਸਿਖਿਆ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸੈਲ ਪੰਜਾਬ ਸਿਖਿਆ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਵਿਚ ਨਵੰਬਰ, 1975 ਵਿਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ।

ਉਦੇਸ਼

ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਚ ਗੁਣਾਤਮਕ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਕੂਲ ਪੱਧਰ ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਘਟਾਉਣ ਵਲ ਅੰਸਦਾਨ ਪਾਉਣ ਦੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਦਿਲਚਸਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਬਣਾ ਕੇ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸਮੱਗਰੀ ਅਤੇ ਅਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਣ ਵਜੋਂ ਦਰਸਨ-ਸਰਵਣੀ ਯੰਤਰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਕੇ।

2 ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਿਖਿਆ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸੈਲ ਸਮੂਹ ਸੰਚਾਰ ਸਾਧਨ ਟੀ ਵੀ ਰੇਡੀਓ, ਫਿਲਮਾਂ ਪਟੀਆਂ ਦੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਅਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇਗਾ। ਟੀ ਵੀ., ਰੇਡੀਓ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ।

ਡਿਊਟੀਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਜ

(1) ਰਾਜ ਵਿਚ “ਬਾਲ ਫਿਲਮ ਕਾਰਵਾਈ” ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਕਲਬ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ।

(2) ਸਿਖਿਆ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਸੈਲ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਯੋਗ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ।

(3) ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਿਖਿਆ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ।

(4) ਆਕਾਸਵਾਣੀ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਬਕਾਇਦਾ ਤੌਰ ਤੇ ਰੇਡੀਓ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਰਿਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ।

ਕਾਂਡ 11-ਫੁੱਟਕਲ

(i) ਬਜਟ

(I) ਕਾਲਜ ਫੁੱਟਕਲ ਅਤੇ ਐਨ ਜੀ ਸੀ ਨੂੰ ਕੱਢਕੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਸਕੂਲਾਂ ਵਲੋਂ) ਦਾ ਨਾਨ-ਪਲਾਨ ਖਰਚਾ ਅਤੇ ਆਮਦਨ ਬਜਟ ਅਸਲ ਉਪਬੰਧ ਸਾਲ 1975-76 ਅਤੇ ਐਂਤਿਮ ਗਰਾਟ ਸਾਲ 1976-77 ਹੇਠਾਂ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

(ਰਕਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ)

	1975-76 ਲਈ ਅਸਲ ਉਪਬੰਧ	1976-77 ਲਈ ਐਂਤਿਮ ਗਰਾਟ
(ੳ) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਿਖਿਆ ਮੁਆਇਨਾ	3,774	3,045
(ਅ) ਗੌਰਮਿੰਟ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ	22,408	2,27,284
(ੲ) ਗੌਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	1,577	1,647
(ਸ) ਲੌਕਲ ਬਾਡੀ (ਪੰਚਾਇਤੀ ਰਾਜ ਆਦਿ) ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	630	148
(ਹ) ਸਕੂਲ ਲੰਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਖਾਣਾ—ਹੌਰ-ਖਰਚ	2,145	2,014
ਜੋੜ	2,32,134	2,35,039
<u>ਅ—ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ</u>		
(ੳ) ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਦਫਤਰ)	5,873	6,677
(ਅ) ਗੌਰਮਿੰਟ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ	2,58,262	2,26,482
(ੲ) ਗੌਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	32,101	34,129
(ਸ) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਲੌਕਲ ਬਾਡੀ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	6	6
(ਹ) ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ	1,471	1,540
(ਕ) ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੈਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਰਿਫਰੈਸ਼ ਕੋਰਸ ਅਧਿਆਪਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸਕੂਲ	1,155	1,077
ਜੋੜ	2,98,868	2,69,911

(ਰਕਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿਚ)

1975-76 ਲਈ 1976-77 ਲਈ
ਅਸਲ ਉਪਬੰਧ ਅੰਤਿਮ ਗਰਾਟ

<u>ਬਾਲਗ ਸਿਖਿਆ</u>		
ੳ—ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਬੀ : ਬਾਲਗ ਸਿਖਿਆ	1,495	1,514
ਸ—ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਰ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ	446	393
ਜੋੜ	1,941	1,907
<u>ਗ—ਜਨਰਲ</u>		
(ੳ) ਹਦਾਇਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਹਿਡਕੁਆਟਰ)	4,524	3,728
(ਅ) ਹੋਰ ਖਰਚੇ ਵਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਟ ਟ੍ਰਾਨਸਮੈਟ	1,189	520
ਕੁੱਲ	5,713	4,248

(II) ਆਮਦਨ ਬਜਟ

ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਆਮਦਨ ਇਸ ਦੇ ਖਰਚੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਾਂ ਮਾਤਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਟਿਊਸਨ ਫੀਸ ਜੋ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਭਾਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, 1975-76 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਸਲ ਆਮਦਨ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ 79,47,000 ਰੁਪਏ ਬਣਦੀ ਸੀ ਅਤੇ 1976-77 ਲਈ ਬਜਟ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ 84,70,000 ਰੁਪਏ ਸੀ।

(ii) ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਗ੍ਰਾਂਟਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਗ੍ਰਾਂਟ

ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ 1 ਦਸੰਬਰ, 1967 ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਗ੍ਰਾਂਟ ਗਿਣਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਪੈਟਰਨ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨ ਸੂਚਨਾ ਪੰਜਾਬ ਰਾਹੀਂ 95 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਘਾਟੋਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਗ੍ਰਾਂਟ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ 545 ਪ੍ਰਾਈਵੇਟਲੀ ਮੈਨੇਜ ਰਿਕਗਨਾਈਜ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ 3,43,20,000 00 ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਮੰਜੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

(iii) ਵਜੀਫੇਰਾਜ ਹਰੀਜਨ ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪਛੜੀਆਂ ਸ੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

- 1 ਵਜੀਫੇ ;
- 2 ਫਰੀਜ਼ਿਪ ;
- 3 ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਤੀ।

ਬਜਟ ਤੇ ਖਰਚਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ

ਸਾਲ	ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ	ਖਰਚ	ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
1976-77	4 48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ	4 48 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਲਗ ਭਗ	6 ਲੱਖ ਲਗਭਗ (ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ 3 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ)
ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੀ ਦਰ			
6ਵੀਂ ਤੋਂ 8ਵੀਂ ਤੱਕ			<ol style="list-style-type: none"> 1. ਹਰੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ 5 ਰੁਪਏ। 2. ਬਾਲਸ਼ੀਕੀ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।
9ਵੀਂ ਤੋਂ 11ਵੀਂ ਤੱਕ			<ol style="list-style-type: none"> 1. ਪਹਿਲੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ 25 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ, ਦੂਜੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ 22 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਤੇ ਤੀਜੀ ਡਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ 19 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ। 2. ਬਾਲਸ਼ੀਕੀ ਅਤੇ ਲੜਕੀਆਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕ ਰੁਪਿਆ ਵੱਧ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

2 ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫੇ

ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਯੋਗ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਤੋਂ ਐਮ ਏ / ਐਮ ਐਸ. ਸੀ ਕਲਾਸ ਤੱਕ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਲਈ 1976-77 ਦੇ ਬਜਟ ਵਿੱਚ 92 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਲਾਭ ਪਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਗਭਗ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ।

3 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੋਸਟ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਵਜ਼ੀਫਾ ਸਕੀਮ

ਕੇਵਲ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੋ ਜੇ. ਐ. ਟੀ, ਓ ਟੀ ਤੇ ਆਰਟਸ ਤੇ ਕਰਾਫਟਸ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

2. ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ 7 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੰਡੇ ਗਏ ਸਨ।

4. ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸੈਨਕ ਸਕੂਲ/ਪਬਲਕ ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਮੈਰਟ-ਕਮ-ਮੀਨਸ਼ ਵਜ਼ੀਫੇ ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ 17 ਸੈਨਕ ਸਕੂਲ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਸੈਨਕ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ 2400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ

ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ ਨਾਭਾ ਲਈ 900 ਰੁਪਏ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਦਰ ਨਾਲ ਸਮੇਤ 300 ਰੁਪਏ ਕਪੜਾ ਭੱਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਵਿੱਤੀ ਸਾਲ ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀ ਅਦਾਇਗੀ ਲਈ ਇਨਕਮ ਸਲੈਬ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ—

(ੳ) 400 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਆਮਦਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਵਜ਼ੀਰਾ ;

(ਅ) 601-750 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਆਮਦਨੀ ਲਈ ਅੱਧਾ ਵਜ਼ੀਰਾ ।

ਸਾਲ 1975-76 ਵਿੱਚ ਬਜਟ ਅਲਾਟਮੈਂਟ 10 ਲੱਖ 10 ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ ਤੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 477 ਸੀ ।

5 ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੀਮਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ 14 ਹੋਰ ਵਜ਼ੀਰੇ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ.—

- 1 ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਗਰੀਬ ਪ੍ਰਤੀਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 2 ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 3 ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰੇ (ਅਠਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ) ।
- 4 ਗਰੀਬ ਪ੍ਰਤੀਭਾਸ਼ਾਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰੇ (ਆਰਥਕ ਤੌਰ ਤੇ ਪਛੜੇ ਹੋਏ) ।
- 5 ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਭਾਗ। ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਯੋਜਨਾ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 6 ਇਹਾਤੀ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਨਿਪੁੰਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 7 ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਭਾ ਭਾਲ ਵਜ਼ੀਰਾ ਸਕੀਮ ।
- 8 ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 9 ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰੇ (5ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਵਜ਼ੀਰੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ) ।
- 10 ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰੇ (ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ) ।
- 11 ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 12 ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਯੋਗਤਾ ਵਜ਼ੀਰੇ ।
- 13 ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਸੰਗਰਾਮੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਵਿਦਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ। (ਉਕਤ ਯੋਗਤਾ ਵਜ਼ੀਰਾ, ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 10421 ਹੈ) ।
- 14 11ਵੀਂ ਜਮਾਤ ਮੈਰਟ-ਕਮ-ਮੈਨਜ਼ ਵਜ਼ੀਰੇ ।

ਗਿਆਰਵੀਂ ਕਲਾਸ ਲਈ ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ 1976-77 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਇਸ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਕੋਈ ਖਰਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਾਲ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੇ ਹੀ ਪਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਦਸਵੀਂ ਕਲਾਸ ਵਿੱਚ ਫਸਟ ਡਵੀਜ਼ਨ ਲੈਣ ਨਾਲ ਬੋਰਡਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ 30 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਬੋਰਡਰ ਨੂੰ 50 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਵਜ਼ੀਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ।

ਬਸਰਤੇ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਨਾ ਆਮਦਨ 6000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ । ਰਾਜ ਵਿੱਚ 16 ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸਟਾ-ਈਪੈਂਡ/ਵਜ਼ੀਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਕੀਮਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 2,50,000 ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਲਾਭ ਪਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ।

(IV) ਸਕੂਲ ਇਮਾਰਤਾਂ

ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਤੀਬਰ ਵਿਕਾਸ ਲਈ 1,40,000 ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਨਵੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ 9 ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ ।

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਦਿਹਾਤੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਇਮਾਰਤਾਂ ਲਈ 7 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ । ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ (ਸਹਿਰੀ) ਮਿੱਡਲ, ਹਾਈ, ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ 6 40 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਲਾਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ।

(V) ਸਕੂਲਜ ਸਪੋਰਟਸ ਗੇਮਜ

ਵਿਭਾਗ 400 ਸਕੂਲੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਪੋਰਟਸ ਟੂ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਕੂਲਾਂ ਨਾਲ ਅਟੈਚ ਸਪੋਰਟਸ ਵਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੁਫਤ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਹਰ ਖਿਡਾਰੀ ਨੂੰ 300 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਮੁਫਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਖਰਚਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ । ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕੂਲ ਖੇਡਾਂ ਜੋ ਕਿ ਧਰਮਸਾਲਾ ਰਾਈ, ਬਾਰਾਨਸੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਟੇਟ ਪੱਧਰ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕਰਵਾਏ ਗਏ । 5 ਸਕੂਲਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੂਟਬਾਲ ਟੀਮ ਦੀਆਂ ਮੈਂਬਰ ਸਨ । 5 ਸਕੂਲ ਦੇ ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨ ਫੁਟਬਾਲ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਜੋ ਕਿ ਸਿੰਘਾਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲਿਆ । ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੌਰਾਨ 200 ਸਕੂਲੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਵਿ-ਗਿਆਨਕ ਢੰਗ ਨਾਲ 21 ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿਤੀ ਗਈ ।

(vi) ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ

ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਸਾਖਾ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕੰਡਕਟ ਕਰਦੀ ਹੈ । ਸਾਲ 1976-77 ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਾਖਾ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ ਕੰਡਕਟ ਕੀਤੀਆਂ

ਸਾਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ	ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪਾਸ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ
1. ਕਿੰਡਰ ਗਾਰਟਨ	17	14	82.36
2. ਓ ਟੀ	648	557	85.96
3. ਜੇ.ਬੀ ਟੀ ਭਾਗ—I	1,712	1,567	91.53
4. ਜੇ.ਬੀ ਟੀ ਭਾਗ—II	2,808	2,704	96.30
ਜੋੜ	5,185	4,842	93.38

ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ	ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪਾਸ ਹੋਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ	ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤਤਾ
<u>ਅਨਪੂਰਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆਵਾਂ</u>			
1. ਓ.ਟੀ.	90	87	96.67
2. ਜੋ.ਬੀ.ਟੀ. ਭਾਗ—I	423	342	80.96
3. ਜੋ.ਬੀ.ਟੀ. ਭਾਗ—II	436	346	79.38
ਜੋੜ	949	775	81.66

(vii) ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਿਟਨੈਸ ਕੌਰ ਸਕੀਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਫਿਟਨੈਸ ਕੌਰ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਡਿਸਿਪਲਿਨ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੰਨਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਕੰਟਰੋਲ ਮਿਤੀ 1 ਫਰਵਰੀ, 1973 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇੰਨਾ ਇੰਨਸਟਰਕਟਰਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਭੱਤੇ ਆਦਿ ਦਾ ਅਤੇ ਹੈਡਕੁਆਟਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਮਲੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਦਾ ਖਰਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ/ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੰਨਸਟਰਕਟਰਾਂ ਨੂੰ 1 ਜੁਲਾਈ, 1976 ਤੋਂ ਸਟੇਟ ਸਰਵਿਸ ਵਿਚ ਫੀਜੀਕਲ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਇੰਨਸਟਰਕਟਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਭਾਗ II ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਕਾਡ 1

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜਾਂ) ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ

ਸਰਕਾਰ

ਸਿੱਖਿਆ ਸਕੱਤਰੇਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜਾਂ) ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ, ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਵਿਭਾਗ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ

ਸਰਦਾਰਨੀ ਜੇ ਕੇ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1977 ਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜਾਂ) ਦਾ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਉਸਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜਾਂ) ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲਗਾਏ ਗਏ। ਅਰਥਾਤ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕੈਂਡਿਡ ਕੌਰ) ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ-I) ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ-II) ਡਾਇਰੈਕਟਰੇਟ ਨਿਮਨ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਅਤੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ —

(1) ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਭਾਗ

(1) ਸੰਯੁਕਤ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਪ੍ਰਬੰਧ)।

(2) ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਸਾਖਾ

(1) ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦੀ)

(2) ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕੈਡਿਟ ਕੋਰ)

(3) ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ-I)

(4) ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ-II)

(3) ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਿਖਿਅਕ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ(4) ਲੇਖਾ ਅਤੇ ਬਜਟ ਭਾਗ

(1) ਲੇਖਾ ਅਫਸਰ।

(5) ਅੰਕੜਾ ਸਾਖਾ

(1) ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ (ਕਾਲਜ ਤੇ ਯੋਜਨਾ)

ਕਾਡ 2

ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ/ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਮਿਊਜ਼ੀਪਲ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਗਰਲਜ, ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ।

ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸਿਆ ਦੀਆਂ ਐਮ.ਏ. ਭਾਗ -1 ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ --

(1) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਲੁਧਿਆਣਾ (ਮਿਊਜ਼ਕ ਵੱਕਲ) 1976-77

(2) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਬਠਿੰਡਾ (ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ) 1976-77

(3) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਰੂਪ ਨਗਰ (ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਗਿਆਨ) 1976-77

(4) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ (ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ) 1976-77

(5) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਕਪੂਰਥਲਾ (ਅਰਥ ਵਿਗਿਆਨ) 1976-77

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਐਮ ਏ ਭਾਗ -II ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਐਮ ਏ ਭਾਗ I ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ, ਅਜਨਾਲਾ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਚ ਬੀ.ਕਾਮ. ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਕਲਾਸਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਮਲਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ --

1. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ	1
2. ਲੈਕਚਰਾਰ	87
3. ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਅਨ	11
4. ਗੈਰ ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲਾ	41
5. ਦਰਜਾ	156

ਕਾਝ 3

ਵਜੀਫੇ

(ੳ) ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਜੀਫਾ ਕਰਜ਼ਾ ਸਕੀਮ

ਮਨੋਹਰ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਜੀਫੇ ਵੈਲੋਸਿਪ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਉਹ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਉਚ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸ ਅੌਕੜ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਵਜੀਫਾ ਸਕੀਮ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਕੀਮ ਹੌਣਹਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ 5,00,000 ਰੁਪਏ ਰਾਖਵੇਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 4,64,330 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 353 ਸੀ।

(ਅ) ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸੋਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜੀਫੇ ਦੇਣ ਬਾਰੇ

ਦਸਵੀਂ ਪੱਧਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਲਈ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੋਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਜੀਫਿਆਂ/ਭੱਤਿਆਂ ਅਤੇ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ --

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ ਵਿਚ ਹਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਜੀਫੇ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ ਸਕੀਮ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਵਜੀਫੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਕਬੀਲਿਆਂ ਅਤੇ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਾਂ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਜਰਾ ਖਰਚੇ ਫੀਸਾਂ ਅਤੇ ਮੰਨਜ਼ੂਰ ਸੁਦਾ ਪੜ੍ਹਾਈ ਆਦਿ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪੜ੍ਹਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਸਕਣ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਉਪਬੰਧਾ ਖਰਚਿਆਂ ਦੇ ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੂਚਨਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:--

ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ	ਖਰਚਾ	ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
65 ਲੱਖ	65 ਲੱਖ	10,687

ਦਸਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਦੀ ਸਕੀਮ

ਸਾਲ 1974-75 ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ/ਕਬੀਲਿਆਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਵਿਦਿ-ਆਰਥੀਆ ਨੂੰ ਦੋਣੇ ਬੇਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਮੁਸਕਲ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਲ 1974-75 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਹ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦੇਣ ਦੀ ਸਕੀਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਇਹ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਉਪਰ (ੳ) ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਦੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੂਰਣਕਾਲੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਨ। ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਬਿਜਲੀ ਬੋਰਡ ਸਥਾਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ/ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਤੇ ਯੂਨੀਅਨ ਟੈਰੀਟਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਨਿੰਗ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 1976-77 ਦੌਰਾਨ ਉਪਬੰਧ ਖਰਚਿਆ ਅਤੇ ਲਾਭ ਪਾਤਰਾ ਬਾਰੇ ਸੂਚਨਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸੀ :—

ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ	ਖਰਚਾ	ਲਾਭਪਾਤਰਾ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
6 ਲੱਖ ਰੁਪਏ	69,931	114

(ੳ) ਰਾਜ ਹਰੀਜਨ (ਸਿਖਿਆ) ਭਲਾਈ ਸਕੀਮ

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਸਿਆ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰਾਨਾ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹਨ। ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪਬਲਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਫੀਸਾਂ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ (ਸਬੰਧਤ) ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਿਸਿਆ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਪਛੜੀਆਂ ਸੇਣੀਆਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ ਨਹੀਂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਐਪਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਸਬੰਧਿਤ) ਅਧੀਨ ਆਰਟਸ ਅਤੇ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਫੀ ਸਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਪੂਰੀ ਫੀਸ ਰਿਆਇਤ ਛੱਡਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਆਪਣੀ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ (ਪਰਵਾਰ) ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਫੀਸ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਅਧੀਨ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ 4,93,45,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਰਾਖਵਾਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ।

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਸਿਖਿਅਕ ਰਿਆਇਤਾ ਗਰਾਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੇਣ ਲਈ 40.42 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ 38,339 ਲਾਭ ਪਾਤਰਾ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

(ਸ) ਰਾਸਟਰੀ ਮੈਰਿਟ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ

ਰਾਜ/ਕੇਂਦਰ ਵਲੋਂ ਮੈਰਿਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ/ਬੀ ਏ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਜ਼ੀਫ਼ਿਆਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

(i) ਰਾਜ ਮੈਰਿਟ ਵਜ਼ੀਫ਼ਾ ਸਕੀਮ — ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜ਼ੀਫ਼ੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ 50% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 800 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ 1414 ਨਵੇਂ ਵਜੀਫੇ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ 46 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਸੀ।

(ii) ਰਾਸਟਰੀ ਵਜੀਫਾ ਸਕੀਮ — ਇਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਕੀਮ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜੀਫੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿਚ 60% ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੰਬਰ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 600 ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 1,043 ਵਜੀਫੇ (474 ਨਵੇਂ ਮਿਲਾਕੇ) ਦਿਤੇ ਗਏ ਇਸ ਸਾਲ ਲਈ ਬਜਟ ਦਾ ਉਪਬੰਧ 6.68 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸੀ। ਪਲਾਨ ਵਿਚ 2.6 ਲੱਖ ਅਤੇ ਨਾਨ-ਪਲਾਨ ਵਿਚ 5.08 ਲੱਖ ਰੁਪਏ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਿਅਤ ਗਰਾਟਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

(ਹ) ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਬਾਰੇ

ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਵਿਮੁਕਤ ਜਾਤੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਜਮਾਤ ਤੋਂ ਐਮ ਏ / ਐਮ ਐਸ ਸੀ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਵਜੀਫੇ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਕਾਲਜ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ 2,195 ਰੁਪਏ ਖਰਚਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ 5 ਲਾਭ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ।

ਕਾਂਡ 4

ਸਿਖਿਅਕ ਯੋਜਨਾ ਬੰਦੀ

ਸਿਖਿਆ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਪਰਵਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਖਿਅਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਕਿ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਵੀਆਂ ਅਤੇ ਬਦਲ ਰਹੀਆਂ ਜਰੂਰਤਾਂ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹਨ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 110.86 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧ ਵਿਚੋਂ 87.10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਹਿਰੂ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੇਨ ਮੰਡੀ ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਅਜਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਕਾਮਰਸ ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਿਰਤੀ ਕਾਲਜ, ਨਿਆਲ ਪਾਤੜਾ ਲਈ ਅਧਿਆਪਕ ਅਮਲਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸਾਲ 1975-76 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਐਮ ਏ ਭਾਗ-I ਦੀਆਂ 8 ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਐਮ ਏ ਭਾਗ-II ਦੀਆਂ ਕਲਾਸਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਲਜਾਂ ਲਈ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਜ ਸਾਮਾਨ ਫਰਨੀਚਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੇ ਆਦਿ ਖਰੀਦਣ ਲਈ 5.76 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਉਪਬੰਧ ਤੋਂ 30 ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ 288 ਨਵੇਂ ਰਾਜ ਮੈਰਿਟ ਵਜੀਫੇ ਅਤੇ 139 ਰਾਸਟਰੀ ਮੈਰਿਟ ਵਜੀਫੇ ਦਿਤੇ ਗਏ। ਰਿਪੋਰਟ ਅਧੀਨ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਸਕੀਮ ਤੇ 15.38 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਰਾਜ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਾਲਜਾਂ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵਜੀਫੇ ਅਤੇ ਫੀਸਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਨਵੀਂ ਸਕੀਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਕਾਂਡ 5

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ, ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ।

(ੳ) ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ.

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰੀ ਆਮ-ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਗਲ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਦਰ ਤਲਬਾ ਅਤੇ ਭੱਤੇ ਦਿਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦਰ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ

ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀਆਂ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦੇਣ ਦਾ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਵਿਚ 182 ਕਾਲਜ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅਤੇ ਸਾਲ 1976-77 ਦੌਰਾਨ ਯੋਗ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸਕੀਮ ਦਾ ਨਾਂ	ਰਕਮ	ਲਾਭ-ਖੁਪਤ ਕਰਤਾ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ
	(ਰੁਪਏ)	
1 1 ਨਵੰਬਰ, 1966 ਨੂੰ ਤਲਬ ਸਕੋਲਾ ਦੀ ਸੁਧਾਰੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ	23,84,000	55
2 ਨਿਰਬਾਹ/ਖਾਸਨਿਰਬਾਹ ਗ੍ਰਾਂਟਾਂ	7,60,000	109
3 ਅੰਤਰਰਾਮ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ (ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਮਲਾ)	14,37,387	117
4 ਨਾ-ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਮਲਾ	2,72,613	52
5 ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਾਇਤਾ	7,31,000	15
6. ਅਧਿਕ ਮਹਿੰਗਾਈ ਲਈ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਲਈ	28,50,000	134
ਜੋੜ	84,36,400	482
(2 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਕੂਲ ਸਿਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਸਾਮਲ ਕਰਕੇ)		

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 1 ਜਨਵਰੀ, 1983 ਤੋਂ 700—1,600 ਦਾ ਨਵਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਸਕੋਲ ਪਰਵਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਕਾਏ ਦੀਆਂ ਆਦਾਇਗੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰਾਲਾ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ 80% ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ 110 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਐਡਹਾਕ ਗ੍ਰਾਂਟ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੱਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਕੁੱਲ ਅਧਿਕ ਸਾਲਾਨਾ (1977-78) ਦੀ ਦੇਣ ਦਾਰੀ 66 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਗਭਗ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ।

(ਅ) ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ—ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਮਨ ਗਰਾਂਟਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ

	(ਰੁਪਏ ਲੱਖਾਂ ਵਿੱਚ)
(1) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ	73.25
(2) ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ	120.36
(3) ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ	93.03
ਜੋੜ	286.83

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀ-
ਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕ੍ਰਮਵਾਰ 45 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਤੇ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ
ਅਧਿਕ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ
ਵਿਚੋਂ ਕਿੱਤੇ ਅਗਵਾਈ ਕੋਰਸਾਂ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਰੱਖਣ ਲਈ 12 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਵੱਖ ਵੱਖ ਚੇਅਰਜ਼ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਰਥਾਤ ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ
ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਚੇਅਰ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਚੇਅਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,
ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਚ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂ ਵੀਰ ਚੇਅਰ, ਜੰਮੂ ਵਿਖੇ ਜੰਮੂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਸਿਖ ਫਰੀਦ ਚੇਅਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ
ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਚੇਅਰ, ਬਨਾਰਸ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚੇਅਰ। ਸਾਲ 1976-77 ਲਈ
ਵੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ।

ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ 5,000 ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ
ਗਈ। ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ 1 ਜਨਵਰੀ, 1973 ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਗਰਾਟਸ
ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਕੋਲ ਦਿਤੇ ਗਏ।

(ੲ) ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ .

ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਸਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ 4 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।
ਦੂਸਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰਾਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਹ ਉਤਰ ਪਰਦੇਸ ਲਿਲਿਤ ਰਾਇਣ ਮਿਸਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ
ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਰਿਸਰਚ ਸੁਲਾਤਨਪੁਰ ਨੂੰ 50,000 ਰੁਪਏ ਦਵਾਰਕਾ ਦਾਸ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ 8,000 ਰੁਪਏ।
ਗਾਧੀ ਸਮਾਰਕ ਨਿਧੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ 5,000 ਰੁਪਏ ਬਨਾਰਸ ਥਾਲੀ ਵਿਦਿਆਪੀਠ ਰਾਜਸਥਾਨ ਨੂੰ 5,000 ਰੁਪਏ ਇਸ ਤੋਂ
ਇਲਾਵਾ ਵਿਭਾਗ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਲਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਾਟੇ
ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਕਾਂਡ 6

ਵਿਸਥਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ

(ੳ) ਗੈਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ .

ਸਥਾਨਿਕ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ/ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਸਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੱਥ
ਵਿਚ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮਸਵਰਾ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸਿਖਿਆ ਅਫਸਰ,
ਪਟਿਆਲਾ ਵੀ ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਚ ਸਾਮਲ ਹੋਏ।

19 ਮਾਰਚ 1977 ਨੂੰ 10+2+3 ਦੇ ਸਿਖਿਆ ਪੈਟਰਨ ਤੇ ਇਕ ਗੈਸਟੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ 60 ਲੱਖ ਅਧਿ-
ਆਪਕਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਸਿਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਪਾਲਿਸੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਬਾਰੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੈਮੀਨਾਰ 26 ਮਾਰਚ, 1976 ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

13 ਅਤੇ 14 ਦਸੰਬਰ 1976 ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਲਈ ਹੋਈਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਵਿਧੀ ਪੱਖੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿਖਿਆ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦਾ ਸੈਮੀਨਾਰ 10 ਦਸੰਬਰ 1977 ਤੋਂ 22 ਜਨਵਰੀ, 1977 ਤੱਕ ਚਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ 45 ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

2 ਨਵੰਬਰ, 1977 ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਬੰਧੀ ਹੋਈ। ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੂਰਨ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਮਿਡਲ ਅਤੇ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਪਲ ਤੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਨੌਵੀਂ ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਕਲਾਸ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਰਚਨਾ ਦੇ ਟੈਸਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਖਿਆ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਤੇ ਵਟਾਦਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ ਸਿਖਿਅਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਸੈਮੀਨਾਰ 14 ਅਤੇ 15 ਫਰਵਰੀ 1977 ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ 44 ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿਖਿਅਕ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ।

ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਨਵੀਆਂ ਪ੍ਰਗਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ।

ਆਨਰੇਰੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਕੋਆਰਡੀਨੇਟਰ ਨੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਐਨ ਸੀ ਈ ਆਰ ਟੀ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਿਖਿਅਕ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਪਟਿਆਲਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਰੂਪਨਗਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ।

(ਅ) ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ

ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ 10 ਮਈ, 1976 ਨੂੰ ਹੋਈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹਾਈ/ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਦੀ ਮੁੱਖੀਆਂ ਦੀ 4 ਅਗਸਤ, 1976 ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸਾਧਾਰਨ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨੌਵੀਂ, ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਰਚਨਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਲਈ ਮੌਕੇ ਤੇ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਲੌੜ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

1 ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਮਿਤੀ 17 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਤੋਂ 18 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਤੱਕ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕਤਾ ਤੇ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ 44 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਗਰੁੱਪਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਡਲ ਕੋ-ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਦੋ ਘੰਟੇ ਬਿਤਾਏ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਰੁਚੀ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ।

2. ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਕੋਨਿਆ ਮਹਾ ਵਿਦਿਆਲਾ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ 20 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਤੋਂ 23 ਸਤੰਬਰ, 1976 ਤੱਕ ਨੌਵੀਂ, ਦੱਸਵੀਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਦੀਆਂ ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ। ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 27 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ।

ਜੀਵ ਵਿਗਿਆਨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ ਮਿਤੀ 10 ਅਕਤੂਬਰ, 1976 ਤੋਂ 13 ਨਵੰਬਰ, 1976 ਤੱਕ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 50 ਸਾਇੰਸ ਮਾਸਟਰਾਂ (ਨਾਨ-ਮੈਡੀਕਲ) ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 13 ਦਸੰਬਰ, 1976 ਤੋਂ 16 ਦਸੰਬਰ, 1976 ਤੱਕ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ।

ਭੁਗੋਲ ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਗੇਰਮਿੰਟ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਜਲੰਧਰ ਵਿਚ 11 ਦਸੰਬਰ, 1976 ਤੋਂ 23 ਦਸੰਬਰ, 1976 ਤੱਕ ਨੌਵੀਂ, ਦਸਵੀਂ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਦੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭੁਗੋਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਚਾਰ ਦਿਨ ਦਾ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ। ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ 53 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

(ੲ) ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ

ਵਿਸਥਾਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੇਂਦਰ ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਪਿਛਲੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੌਰਾਨ ਸਿਖਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ—

- (1) ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ।
- (2) ਜਿਲ੍ਹਾ ਫਰੀਦਕੋਟ
- (3) ਜਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ।
- (4) ਲੁਧਿਆਣਾ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਜਗਰਾਉਂ ਤਹਿਸੀਲ।
- (5) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤਹਿਸੀਲ।

ਸਾਲ 1976-77 ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ —

(1) ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਸਿਖਿਆ ਖੋਜ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰੀਖਣ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ 26 ਤੋਂ 30 ਨਵੰਬਰ 1976 ਤੱਕ ਪੰਜ ਦਿਨ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਹੋਈ। 15 ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ, ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਿਰਾਸੀਲ ਤੇ ਸੱਸੜੇ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਸਿਖਲਾਈ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

(2) ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਲਈ ਸੈਮੀਨਾਰ :

ਅਬੋਹਰ ਦੇ ਡੀ.ਏ.ਵੀ ਕਾਲਜ ਆਫ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਵਿਖੇ 17 ਤੇ 18 ਦਸੰਬਰ 1976 ਨੂੰ ਸੱਠ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਵਿਸ਼ੇ ਰੂਪਮਾਨ ਹੋਏ।

- (1) 10+2+3 ਦੇ ਨਵੇਂ ਪੈਟਰਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਇੰਸ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ।
- (2) ਸਾਇੰਸ ਕਿੱਟਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ।
- (3) ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ।

ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਯੋਜਕ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ 10 ਤੋਂ 15 ਦਸੰਬਰ, 1976 ਨੂੰ ਹੋਇਆ। 23 ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੇ ਡਿਜ਼ਾਇਨ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤ ਯੁਕਤ ਪ੍ਰਯੋਗਿਕ ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਭਾਗ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆ ਨੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਸਕੂਲ ਲਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਰ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਆਰ ਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ।

4 ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਸਿਖਿਆ ਖੋਜ ਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਰੀਸਦ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਸਰਵ ਭਾਰਤੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਖੇ। ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਦੌਰਿਆ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਿੰਨ ਪਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰਵ ਭਾਰਤੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਆਰ ਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ।

5 ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ

ਜੂਨੀਅਰ ਬੇਸਿਕ ਸਿਖਲਾਈ ਸੰਸਥਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿਚ 22 ਤੋਂ 24 ਫਰਵਰੀ, 1977 ਤੱਕ ਰਾਜ ਅਗਵਾਈ ਦਫ਼ਤਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੁਆਰਾ ਅਧਿਆਪਕਾਂ/ਅਧਿਆਪਕਾਵਾਂ ਲਈ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕੋਰਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

(7) ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਲਈ ਸਿਖਿਅਕ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ

18 ਅਤੇ 19 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਲਈ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਕਾਨਫਰੰਸ ਹੋਈ। ਇਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ 26 ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖੀਆਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

(8) ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜਾਤਮਕ ਉਪਯੋਗ

ਸਕੂਲਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ ਦੇਣੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਰਗਰਮੀ ਹੈ। ਸਕੂਲ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਕਾਰਜ-ਆਤਮਕ ਉਪਯੋਗ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤੇ ਪੰਜ ਸਕੂਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। 12 ਅਗਸਤ, 1976 ਤੋਂ 28 ਫਰਵਰੀ, 1977 ਤੱਕ ਦੇਵ ਸਮਾਜ ਕਾਲਜ ਫਾਰ ਵਿਮੈਨ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਅਸਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦੋ ਬੈਠਕਾਂ ਹੋਈਆਂ।

(9) ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਭਾਸ਼ਣ

ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਹੋਰ ਸਰਗਰਮੀ ਮੌਜੂਦਾ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦੇ ਵਿਸਿਆ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਾਡ 7

ਫੁਟਕਲ

(i) ਬਜਟ

ਸਾਲ 1976-77 ਲਈ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ (ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਨ ਸੀ ਟੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਨਾ-ਨਪਲਾਨ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਵਸੂਲੀ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਹੋਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ;

ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ

ਨਿਮਨ ਸਾਰਣੀ 31 ਮਾਰਚ, 1977 ਨੂੰ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਾਨ-ਪਲਾਨ ਖੱਬੇ ਤੇ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ (ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ) ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ :--

ਸਾਲ	ਬਜਟ	ਵਿਵਸਥਾ	ਰਕਮ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ
	(ਰੁਪਏ)		
1974-75	6,01,74		
1975-76	7,28,05		
1976-77	7,23,24		

ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ ਵੰਡ ਨਿਮਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :--

ਕ੍ਰਮ ਨੰ.	ਹਿਸਾ	ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ		
		ਬਜਟ ਉਪਬੰਧ		
		1974-75	1975-76	1976-77
1	ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿਖਿਆ	2,61,80	3,38,13	2,87,27
2	ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	1,70,58	2,07,09	2,44,09
3	ਗੈਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ	97,73	85,59	84,39
4	ਵਜ਼ੀਫੇ	15,07	20,84	19,73
5	ਖੇਡਾਂ (ਬੀ ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ)	—	—	—
6	ਸਰੀਰਕ ਸਿਖਿਆ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹੋਰ ਖਰਚੇ	4,76	5,04	6,28
7	ਸਹਾਇਤਾ ਗਰਾਟ ਹਿੰਦੀ/ਪੰਜਾਬੀ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਪਾਠਸਾਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਕਮੇਟੀ	5,30	6,66	4,60
<u>278—ਕਲਾ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ</u>				
8	ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ	9,34	4,14	5,88
<u>ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ</u>				
9	ਈਵਨਿੰਗ ਕਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਟਰਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਵਜ਼ੀਫੇ	47,16	60,56	71,00
ਜੋੜ		60,174	72,805	72,324

(ii) ਵਸੂਲੀਆ— ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਵਸੂਲੀਆਂ ਖਰਚੇ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ। ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਆਮਦਨ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। 1974-75, 1975-76 ਅਤੇ 1976-77 ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਹੌਈਆਂ ਵਸੂਲੀਆਂ ਨਿਮਨ ਲਿਖਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ

(ਅੰਕੜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ)

1974-75	3,678
1975-76	3,530
1976-77	3,878

(ii) ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਡਟ/ਕੋਰਪਸ ਸਕੀਮ

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਡਟ ਕੋਰਪਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਜਵਾਨ ਲੜਕੇ, ਲੜਕੀਆਂ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ ਕਮਾਡ ਸਮਰਥਾ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ ਅਤੇ ਅਗਵਾਈ ਲਈ ਸਮਰਥਾ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੀਮ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਰਾਸਟਰ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸੰਕਟ ਵੇਲੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫਰਜ਼ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਸਕਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਲੜਾਈ ਸੇਮੇ ਨਿਪੁੰਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਰਹੱਦ ਡੇ ਭੇਜਣ ਆਦਿ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੈਡਟ ਕੋਰਪਸ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਮਿਲਟਰੀ ਵਿੰਗਜ਼ ਅਰਥਾਤ ਫੌਜੀ, ਹਵਾਈ ਅਤੇ ਜਲ ਸੇਵਾ ਨਿਮਨ ਯੂਨਿਟ ਸਹਿਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ —

ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਬਟਾਲੀਅਨ (ਲੜਕੇ)	22
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਬਟਾਲੀਅਨ (ਲੜਕੀਆਂ)	4
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਸਕੈਡਰਨ	4
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਫੌਜੀ ਸਕੈਡਰਨ	2
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਕੰਪਨੀ	1
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਨੇਵਲ ਯੂਨਿਟ	2
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਬੈਟਰੀ ਕੰਪਨੀ	1
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕੰਪਨੀ	1
ਸੈਨਿਕ ਸਕੂਲ ਕੰਪਨੀ ਐਨ ਸੀ ਸੀ	1
ਐਨ ਸੀ ਸੀ ਗਰੁੱਪ ਹੈਡਕਵਾਟਰਜ਼	4
ਜੋੜ	42

(iii) ਖੇਡਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਗੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਹੈ। ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਦੇ ਅਕਾਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖੇਡਾਂ

ਦੀਆ ਸਰਗਰਮੀਆ ਨੂੰ ਅਗਾਹ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਈ ਕਾਲਜਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਵਿਗਿਆਨ ਜੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਊਸ਼ਨ ਫੀਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੀਆਂ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ। ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਲਈ 180 ਰੁਪਏ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜ/ਵਿਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਮਾਹਰ ਕੋਚਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਚਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਅਧੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਨਗਰ ਵਿਚ ਆਫ ਸੀਜਨਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਪੋਰਟਸ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਕੈਂਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਵਿਚ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। 225 ਖਿਡਾਰੀ ਲੜਕੇ/ਲੜਕੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਿਖਲਾਈ ਤੋਂ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ।